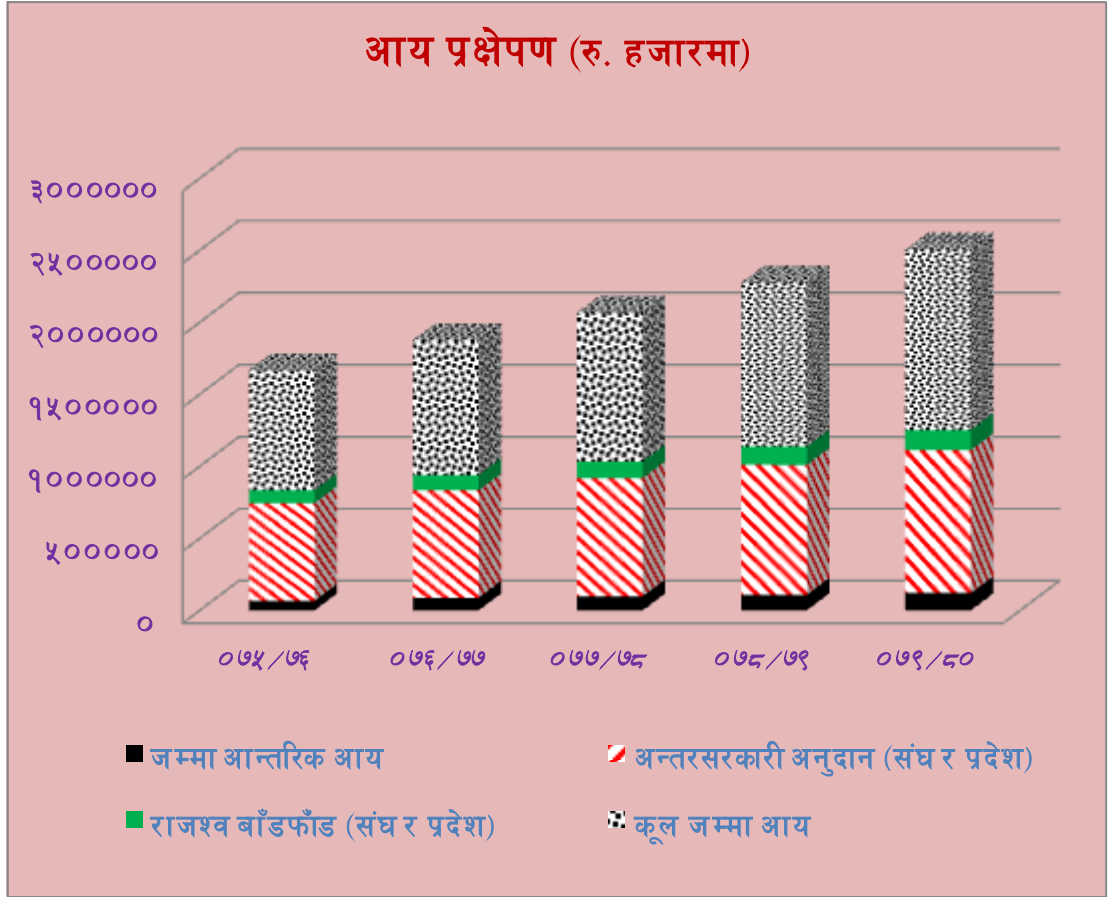

राजस्व सुधार कार्ययोजना

राप्ती नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

भण्डारा, चितवन

२०७६

प्रतिवेदन तयारी

प्रतिवेदनको शीर्षक : राजस्व सुधार कार्ययोजना, २०७६

नगरपालिका : राप्ती नगरपालिका, चितवन

तयार गर्ने : नेसनल इन्स्टिच्यूट फर रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट काठमाडौं, नेपाल

मिति : आषाढ, २०७६

कृतज्ञता ज्ञापन

राप्ती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यलाई सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने नगरपालिकाका प्रमुख प्रभा बराल, उप-प्रमुख इमानसिंह लामा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मिठाराम हुमागाई, नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरु तथा नगरपालिकाका कर्मचारीहरु र अन्य सरोकारवाला सबै प्रति परामर्शदाताको तर्फबाट हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौ । साथै, यस कार्ययोजना तयारीमा सहजीकरणको भूमिका निर्वाह गर्नुभएका डा. कृष्ण राज पन्त र अभिमुखीकरण कार्यशाला संचालनमा सहयोग गर्नुहुने गीतानाथ अर्याललाई पनि धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छौ ।

नेसनल इन्स्टिच्यूट अफ रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट,
काठमाण्डौ, नेपाल

विषय सूची

परिच्छेद एक: परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ अध्ययनको उद्देश्य	२
१.३ अध्ययनको औचित्य	२
१.४ अध्ययन विधि तथा प्रक्रिया	२
१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन	२
१.४.२ तथ्याङ्क/सूचना संकलन	३
१.४.३ परामर्श एवं कार्यशालाको आयोजना	३
१.४.४ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी	४
१.५ प्रतिवेदनको ढाँचा	४
१.६ अध्ययनको सीमा	४
परिच्छेद दुई: नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	५
२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	५
२.२ नगरपालिकाको मुख्य पूर्वाधारको अवस्था	६
२.३ नगरपालिका भित्र भएका आर्थिक गतिविधिहरू	७
२.४ नगरपालिकाको संगठन संरचना	७
२.६ राजस्व प्रशासन चक्र, प्रक्रिया र वर्तमान अवस्था	९
परिच्छेद तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था	११
३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकारसम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था	११
३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था	११
३.१.२ कानूनी व्यवस्था	११
३.२ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाले गरेको प्रयासहरू	१४
३.३.१ राजस्व परिचालनको सम्भाव्यता र वर्तमान अवस्था	१७
३.३.२ नगरपालिकाको यथार्थ आयको प्रवृत्ति	१९
परिच्छेद चार: आन्तरिक श्रोत तर्फका राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र आय सम्भावना विश्लेषण	२२
४.१. कर राजस्व	२२
४.२ गैर कर राजस्व	२६
परिच्छेद पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना	३१
५.१ प्रभावकारी राजस्व परिचालनको निम्ति अपनाइने रणनीतिहरू र कार्यनीतिहरू	३१
५.२ राजस्व सुधार कार्ययोजना	३२
परिच्छेद छ: आगामी चार बर्षको आय प्रक्षेपण	३६
६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण	३६
६.२ नगरपालिकाको आगामी चार आर्थिक बर्षको आय प्रक्षेपण	३७

परिच्छेद सात: निष्कर्ष र सुझाव	४०
७.१ अपेक्षित नतिजा	४०
७.२ नीति	४०
७.३ सुधारका निमित्त सुझावहरू	४०

तालिकाहरू

तालिका १: नगरपालिकाको संक्षिप्त जानकारी	५
तालिका २: नगरपालिकाको वडा विभाजन	६
तालिका ३: नगरपालिकाको हाल कार्यरत लेखा र राजस्व हेर्ने कर्मचारीको विवरण	९
तालिका ४: तहगत राजस्व अधिकार	११
तालिका ५: स्थानीय र प्रदेशतह बीचको राजस्व बाँडफाँड	१२
तालिका ६: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड (प्रतिशतमा)	१३
तालिका ७: कर राजस्वको बाँडफाँड	१४
तालिका ८: राजस्व परामर्श समितिको संरचना	१४
तालिका ९: राजस्व प्रशासनको अवस्था	१६
तालिका १०: राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था	१८
तालिका ११: नगरपालिकाको यथार्थ तथा प्रस्तावित आय विवरण (रु. हजारमा)	१९
तालिका १२: नगरपालिकाको कूल राजस्वमा विभिन्न क्षेत्रको योगदान (रु.)	२०
तालिका १३: सम्पत्ति करको सम्भावना विश्लेषण	२२
तालिका १४: न्यवसाय कर सम्भावनाको गणना	२३
तालिका १५: घरजग्गा बहाल कर सम्भावनाको गणना	२४
तालिका १६: घरजग्गा बहाल करको प्रक्षेपित करदाता संख्या र राजस्व संकलन	२५
तालिका १७: प्राकृतिक श्रोतबाट संकलन हुन सक्ने सम्भावित आय	२६
तालिका १८: बहाल विटोरी शुल्कबाट संकलन हुन सक्ने सम्भावित आय	२७
तालिका १९: फोहरमैला न्यवस्थापन शुल्कबाट उठ्नसक्ने रकमको प्रक्षेपण	२८
तालिका २०: न्यवसाय दर्ता दस्तुर सम्भावनाको गणना	२९
तालिका २१: राजस्व सुधार कार्ययोजना	३२
तालिका २२: नगरपालिकाको आय संरचना (रु. हजारमा)	३७
तालिका २३: आय प्रक्षेपणको सारांश (रु. हजारमा)	३९

चित्रहरू

चित्र १: नगरपालिकाको संगठनात्मक संरचना	८
चित्र २: राजस्व प्रशासन चक्र र प्रक्रिया	१०
चित्र ३: प्रक्षेपित आयको प्रवृत्ति	३९

परिच्छेद एक: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले संघीय नेपालको संघ, प्रदेश र स्थानीय तीनै तहका सरकारहरूको अधिकार तोकेको छ। उक्त संविधानको अनुसूची ५, ६ र ८ मा क्रमशः संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सुचीकृत गरिएको छ, भने अनुसूची ७ मा संघ र प्रदेशको साभ्का अधिकार र अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साभ्का अधिकार उल्लेख गरिएको छ। यस प्रावधान अनुसार, स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रही विभिन्न कर, शुल्क तथा दस्तुरहरू तोक्न सक्ने र तत् बमोजिम आन्तरिक आय संकलन गर्न सक्नेछन्। संविधानको यस प्रावधानलाई लागू गर्ने सन्दर्भमा त्यसको सहजताको निमित्त स्थानीय शासन संचालन ऐन २०७४, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ र आर्थिक ऐन २०७५ जारी भैसकेको छ। यसले स्थानीय तहको राजस्व परिचालनको निमित्त केही कानूनी आधारहरू तयार गरेको छ। विगतमा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ को आधारमा राजस्व अधिकार प्रयोग गर्दै आएका स्थानीय तहहरूले नयाँ कानून बने संगै यसैको आधारमा राजस्व संकलन गर्दै जानु पर्नेछ। त्यस्तै, संविधान र ऐन कानून बमोजिम स्थानीय तहहरूले संघ र प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाण्डफाण्ड र अनुदान स्वरूप रकम प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था छ।

यसैबीच, नयाँ बनेका ऐन कानूनहरूले स्थानीय तहको राजस्व संकलनमा सहजता प्रदान गरेको भएता पनि संघीय र प्रदेश अनि स्थानीय तहमा अबै पनि कतिपय राजस्व अधिकारसंग सम्बन्धित ऐन कानून नियमहरू बनाउने र त्यस अनुरूप कार्यान्वयनमा लैजाने काम बाँकी नै रहेको छ। जसले तल्ला तहहरूमा अन्योलको स्थिति रहेको छ। यस परिस्थितिमा कानूनी प्रावधानलाई थप व्यवस्थित गर्दै र मौजुदा संविधान, ऐन कानूनले दिएका अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय तहमा जानकारी गराउदै त्यसको आधारमा आफ्नो स्थानीय तहभित्र भएका सम्भावनाहरूको समुचित उपयोग गर्दै राजस्व अभिवृद्धि कसरी गर्ने र क्रमशः आत्मनिर्भर कसरी हुँदै जाने भन्ने कुरामा स्थानीय तहलाई सबल बनाउदै लैजानु पर्ने आवश्यकता टड्कारो देखिन्छ।

त्यस्तै, मुलुक संघीय गणतन्त्रामक संरचनामा प्रवेश गरी जनताको सबैभन्दा नजिक रहेको स्थानीय सरकारको निर्वाचन पछि जनताका आकांक्षा र चाहनाहरूमा उल्लेख्य वृद्धि भएको अवस्था छ। स्थानीय जनप्रतिनिधिहरूले निर्वाचनका बखत जाहेर गरेका थुप्रै प्रतिवद्धताहरूलाई पनि क्रमशः पूरा गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकता छ। जनताको निमित्त सबै भन्दा नजिक रहेको सरकारको रूपमा स्थानीय तहहरूले आफ्ना नागरिकहरूको समस्या र गुनासोहरू सबभन्दा बढी सुन्नु पर्ने स्थिति छ। यति हुदा हुदै पनि, स्थानीय तहमा नयाँ परिवेश र त्यस अनुरूप चल्ने सिलसिलामा जनप्रतिनिधिहरूको अनुभवमा कमी, दक्ष जनशक्तिको अभाव र भौतिक पूर्वाधारको कमी जस्ता कुराहरूको कारण स्थानीय राजस्व परिचालनमा अपेक्षाकृत उपलब्धि हासिल हुन सकेको देखिँदैन। जसका कारण असीमित आवश्यकता र सीमित स्रोतको समस्यामा स्थानीय तहहरू गुञ्जिरहनु परेको छ। यस अवस्थामा नगरपालिका/नगरपालिकाहरूले आ-आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्न र जनचाहना अनुरूप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारको बढ्दो खर्च धान्नका लागि र उनीहरूको सामर्थ्य वृद्धि गर्नका लागि स्थानीय तहहरूको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि गर्नु अपरिहार्य छ।

यसै सन्दर्भमा, संविधान प्रदत्त र उपलब्ध राजस्वका स्रोतहरूको अधिकतम प्रयोग, नयाँ स्रोतहरूको खोजी र करदाताको दायराहरूलाई फराकिलो बनाउदै नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योजनावद्ध कदमहरू चाली नगरपालिकालाई आर्थिक हिसाबले सबल बनाउन सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यका साथ यो राप्ती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan-RIAP) तयार गरिएको छ। नगरपालिकाको वर्तमान वित्तीय अवस्था, राजस्व क्षमता र राजस्व परिचालनका लागि लिनुपर्ने रणनीति र कार्यनीतिहरू समावेश गरिएको छ।

राजस्व सुधार कार्ययोजनाले औल्याएका समस्याहरुको आवश्यकता अनुसार समयमा नै समाधान गर्दै कार्ययोजनामा उल्लेखित क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्न सकेमा पूर्ण क्षमताको उपयोग हुन गै प्रस्तावित वित्तीय प्रक्षेपणलाई सार्थक पार्न सकिने छ ।

१.२ अध्ययनको उद्देश्य

यस अध्ययनको समग्र उद्देश्य यस प्रकार छन्:

- नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्वको विद्यमान अवस्थाको समीक्षा गर्ने ।
- नगरपालिकाका आन्तरिक स्रोतका सम्भावनाहरुको विश्लेषण गर्ने ।
- आगामी चार वर्षको आन्तरिक आयको प्रक्षेपण सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने ।

यी उद्देश्य प्राप्तिका निम्ति अध्ययनलाई निम्नानुसारका प्रमुख मुद्दाहरुमा केन्द्रित गरिएको छ:

- नगरपालिकाको विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका लागि आयका प्रमुख स्रोतहरुको सम्भावना र यथार्थ असूलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरु पहिचान गरी राजस्व सुधारका उपायहरु सहितको आन्तरिक राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- आन्तरिक राजस्व परिचालनका क्षेत्रमा रहेको क्षमता विकासको अवस्थाको पहिचान गर्ने र सुधारका लागि सुझाव दिने ।

१.३ अध्ययनको औचित्य

नेपालको संविधान र विभिन्न संघीय कानूनहरुमा स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरुको व्यवस्था गरिएका छन् । पृष्ठभूमिमा केही महिना अघि सम्पन्न नगरपालिकाका नवनिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुलाई नगरपालिकाको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक र कानूनी प्रावधानका बारेमा अभूत बढी थप स्पष्ट पार्न राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी अवधारणा र महत्व सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम नगरपालिकाको राजस्व वृद्धिको निम्ति उपयोगी हुने अनुमान गरिएको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाले यस नगरपालिकाको राजस्व क्षमताको पहिचान गर्नसमेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको छ र यसले प्रभावकारी ढंगले राजस्व संकलन गर्न नगरपालिकालाई थप मद्दत पुऱ्याउने छ भन्ने विश्वास गरिएको छ । साथै यस अध्ययनबाट तयार गरिएको राजस्व सुधार कार्ययोजना नेपाल सरकार र राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको लागि स्थानीय तहहरुलाई उपलब्ध गराउने समानीकरण अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड र आधारहरु तयार गर्न सन्दर्भ सामग्रीको समेत रुपमा उपयोगी हुनसक्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

१.४ अध्ययन विधि तथा प्रक्रिया

यस राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यका लागि विभिन्न सन्दर्भ सामग्रीहरुको अध्ययन, तथ्याङ्क तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारमहरुको विकास, अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा कार्यशाला गोष्ठी लगायतका समावेशी र सहभागितामूलक छलफलको सारांशको अध्ययन, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण जस्ता विधि र प्रक्रियाहरु अवलम्बन गरिएको थियो । अध्ययनका क्रममा अवलम्बन गरिएका विधिहरुको संक्षिप्त व्याख्या तल गरिएको छ ।

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको प्रथम चरणमा विज्ञबाट विभिन्न स्रोतहरुबाट सन्दर्भ सामग्रीहरुको संकलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मुख्य सामग्रीहरु देहायअनुसार रहेका छन् :

- नेपालको संविधान
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४
- राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४
- आर्थिक ऐन २०७५
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
- राप्ती नगरपालिकाको आ.व. ०७४/०७५, ०७५/७६ को आर्थिक ऐन, योजना, नीति बजेट तथा कार्यक्रमहरु
- राप्ती नगरपालिकाको संक्षिप्त वस्तुगत विवरण, २०७५
- चितवन जिल्लाको जिल्ला पार्श्वचित्र, २०७४
- अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तान्तरण आ. व. ०७६/७७ (प्रदेश तथा स्थानीय तह) ।

१.४.२ तथ्याङ्क/सूचना संकलन

अध्ययनका निम्ति आवश्यक तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरु संकलनको निम्ति निम्नानुसारका सूचना संकलन गर्न तयार गरिएकोयस प्रतिवेदनको अनुसूची १ वमोजिमका फारमहरु प्रयोग गरी नगरपालिकाका पदाधिकारीहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कार्यालयका लेखा र राजस्व शाखाका कर्मचारीहरूसँग छलफल गरी आवश्यक तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो । नगरपालिकाको तेश्रो, चौथो र पाँचौं नगरसभाको निर्णय पुस्तिकाबाट समेत आवश्यक सूचनाहरु लिइएको थियो । यस क्रममा निम्न तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो ।

- राप्ती नगरपालिकाबारे संक्षिप्त जानकारी,
- वर्तमान राजस्व प्रशासनको अवस्था (संगठन संरचना, कर्मचारी, राजस्व असूली तथा भौतिक सुविधा आदि),
- राजस्व परिचालनका लागि अबलम्बन गरिएका नीतिगत व्यवस्थाहरु,
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- आन्तरिक आय संकलनको सम्भावित नयाँ क्षेत्रहरु सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना (सम्बन्धित तथ्याङ्क, सरोकार पक्षहरूसँग छलफल, स्थलगत भ्रमण तथा अवलोकन),
- नगरपालिकाको आ.व. ०७४/७५ र ०७५/७६ को आर्थिक ऐन, योजना, नीति बजेट तथा कार्यक्रम

१.४.३ परामर्श एवं कार्यशालाको आयोजना

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका सन्दर्भमा मिति २०७५/२/१० गते सम्बन्धित नगरपालिकाका प्रमुख, उप-प्रमुख, वडा अध्यक्षहरु, सदस्यहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व तथा लेखा शाखाका कर्मचारीहरु, विषयगत शाखा प्रमुखहरु (कृषि, पशु, स्वास्थ्य, शिक्षा, महिला तथा बालबालिका विकास), उद्योगी व्यवसायीका प्रतिनिधिहरु, सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका प्रतिनिधिहरु, सहकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरु, वडा सचिवहरु लगायतको सहभागितामा (हेर्नुहोस्, अनुसूची २ र अनुसूची ६) भएको कार्यशालामा विषयगत समूह बनाई गरिएको छलफलको समेत आधार लिइ यो राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरिएको छ । विज्ञटोलीद्वारा सहजीकरण गरिएको उक्त कार्यशालाको पहिलो सत्रमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको निर्माणको उद्देश्य, अवधारणा तथा प्रकृया, राजस्व सम्बन्धी सैद्धान्तिक पक्षहरु, स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा परिचालन सम्बन्धी व्यवस्था र प्रभावकारी राजस्व प्रशासन र त्यसका पक्षहरुका बारेमा प्रस्तुति तथा छलफल गरिएको थियो । साथै, राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने क्रममा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग निरन्तर रुपमा आवश्यक परामर्श लिइएको थियो ।

उक्त कार्यशालाको दोस्रो सत्रमा राजस्व कार्ययोजनाको तयारी सम्बन्धी प्राविधिक पक्षलाई समेटिएको थियो । यस सत्रमा राजस्व परिचालनमा देखिएका समस्याहरू, सम्भावनाहरू, जिम्मेवारीहरू र कार्यान्वयन गर्ने समयवधि, सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरूका बारेमा शीर्षकगत रूपमा छलफल गरिएको थियो । सहभागीहरूलाई निम्नानुसारको समुहमा विभाजन गरी समुहगत रूपमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाका मस्यौदा तयार गर्न लगाई पूर्णसत्रमा सोको प्रस्तुति गरिएको थियो । पूर्णसत्रबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत राजस्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएको थियो । सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर, घरजग्गा बहालकर, प्राकृतिक श्रोत विक्री तथा निकासी शुल्कको दर निर्धारण, प्रक्षेपण र असूली प्रक्रियाबारेमा सहभागीहरूलाई अभ्यास समेत गराइएको थियो । समुह छलफलका लागि बनाइएका समुहहरू यस प्रकार रहेका थिए :

- सम्पत्ति कर (घरजग्गा कर) तथा मालपोत/भूमिकर सम्बन्धमा राजस्वका शीर्षकगत दर, दायरा र प्रक्षेपण सम्बन्धी छलफल (सबै सहभागीहरूका बीच)
- समूह १: घरजग्गा बहाल कर र पूर्वाधार उपयोग शुल्क राजस्वको प्रक्षेपण र सुधार कार्ययोजना
- समूह २: व्यवसाय कर विषयमा राजस्वको प्रक्षेपण र सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी छलफल
- समूह ३: प्राकृतिक श्रोत विक्री तथा निकासी शुल्क सम्बन्धी राजस्वको प्रक्षेपण र सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी छलफल

१.४.४ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी

यस प्रतिवेदन तयारीको सिलसिलामा समूहगत छलफल र विभिन्न दस्तावेजहरूको अध्ययनबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरिएको छ । नगरपालिकाबाट प्राप्त सूचनाहरू र छलफलबाट प्राप्त भएको सुझाव तथा सूचनाहरूलाई व्यवस्थित गरी विभिन्न तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ । सम्पत्ति कर लगायत अन्य करहरूको वर्तमान अवस्था र प्रक्षेपण सम्बन्धी विस्तृत विवरण उल्लेख गरिएको छ । मस्यौदा प्रतिवेदनमा नगरपालिकाका अधिकारीहरूसंगको परामर्शबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.५ प्रतिवेदनको ढाँचा

यस प्रतिवेदनमा सात वटा परिच्छेदहरू रहेका छन् । पहिलो परिच्छेदमा समग्र अध्ययनको परिचय, दोस्रो परिच्छेदमा नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय, तेस्रो परिच्छेदमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था, परिच्छेद चारमा आन्तरिक श्रोत तर्फका राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र आय सम्भावना विश्लेषण, परिच्छेद पाँचमा राजस्व सुधार कार्ययोजना, परिच्छेद छ मा आगामी चार वर्षको आय प्रक्षेपण, परिच्छेद सातमा निष्कर्ष र सुझाव स्वरूप अपेक्षित नतिजा र अनुगमन तथा मूल्यांकन संयन्त्रका बारेमा उल्लेख गरिएको छ ।

१.६ अध्ययनको सीमा

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ ।

- यस अध्ययन विशेष गरी नगरपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवाला पक्षहरूबाट प्राप्त सूचना र छलफलका आधारमा तयार गरिएको छ ।
- राजस्वको प्रक्षेपण नगरपालिकाको वर्तमान जनसंख्या, आर्थिक गतिविधि, नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा, सम्पत्तिको मूल्याङ्कन दर र राजस्वका दरलाई आधार मानी गरिएको छ ।
- राजस्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा करदाताको संख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेको अवस्थामा सहभागीहरूद्वारा उपलब्ध भएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- छलफलमा प्राप्त सुझाव अनुसार वर्तमान करका दरहरू यथावत राखी सोही बमोजिम आगामी चार आर्थिक वर्षको राजस्व आयको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिच्छेद दुई: नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी प्रावधानहरूको संक्षिप्त अध्ययन गरिएको छ । साथै नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय र नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्थाका सामान्य समिक्षा गरिएको छ ।

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

नेपाल सरकार (मन्त्रपरिषद्) को निर्णयअनुसार मिति २०७३ फाल्गुण २७ गते राजपत्रमा प्रकाशित गरी चितवन जिल्ला अन्तरगत रहेका साविकका १ नगरपालिका (राप्ती न.पा.) र २ गाउँ विकास समितिहरू (लोथर र कोराक) समावेश गरी यो नगरपालिका बनेको हो । यसको भूगोलभित्र अवस्थित प्रसिद्ध राप्ती खोलाको नामबाट राप्ती नगरपालिकाको नामाकरण गरिएको हो ।

यस नगरपालिकाको पूर्वमा मकवानपुर र धादिङ जिल्ला, पश्चिममा खैरहनी न.पा. र कालिका न.पा., उत्तरमा धादिङ जिल्ला र दक्षिणमा चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज र मकवानपुर जिल्ला रहेका छन् । राजधानीबाट करीब १७६ कि.मी.को दूरीमा अवस्थित यो नगरपालिकामा जल, जमिन तथा जंगल जस्ता प्राकृतिक स्रोतहरूको प्रचुरता रहेको छ । वि. सं. २०६८ को जनगणना अनुसार यस नगरपालिकामा कूल २८७४६ (महिला १५२१५ र पुरुष १३५३१) जनसंख्या र कूल ५८९६ घरधुरी संख्या रहेकोमा यस नगरपालिकाले वि.सं. २०७५ मा संचालन गरेको घरधुरी सर्वेक्षणको आधारमा तयार गरिएको राप्ती नगरपालिकाको वस्तुगत विवरणका अनुसार यस नगरपालिकामा कूल जनसंख्या महिला ३१२७८ र पुरुष ३३५४२ गरी जम्मा ६४८२० रहेको छ भने कूल घरधुरी संख्या १२५३१ रहेको छ । नगरपालिका गठनको क्रममा समावेश भएका न.पा./गाविसहरू देहायअनुसारको रहेको छ :

तालिका १: नगरपालिकाको संक्षिप्त जानकारी

समावेश भएका साविक गा.वि.स. र नगरपालिकाहरू	कोराक गाविस, लोथर गाविस र राप्ती नगरपालिका
जनसंख्या	६४८२०
क्षेत्रफल	११२.०४ वर्ग कि.मी.
घरधुरी संख्या	१२५३१
केन्द्र	साविक राप्ती नगरपालिकाको कार्यालय
वडा संख्या	१३
सिमाना	
पूर्व	मकवानपुर र धादिङ जिल्ला
पश्चिम	खैरहनी न.पा. र कालिका न.पा.
उत्तर	धादिङ जिल्ला
दक्षिण	चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज र मकवानपुर जिल्ला

श्रोत: नेपाल सरकार, नेपाल राजपत्र २०७३ फागुन २७ गते संख्या ५८; राप्ती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५

यस नगरपालिकाको बासिन्दाहरूको मुख्य पेशा कृषि हो । यसका साथै यस नगरपालिकामा पर्यटन विकासको हिसाबले पनि राम्रो सम्भावना छ । नगरपालिकाको उर्वर समथर भूमिमा अन्नबाली र तरकारी खेती प्रशस्त मात्रामा भइरहेको छ भने दक्षिणमा अवस्थित विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज र उत्तरी पहाडी भूभागको कारण यस नगरपालिकाको आर्थिक समृद्धिको अर्को आधारको रूपमा पर्यटन प्रवर्धन हुनसक्ने देखिन्छ । त्यसैगरी, हुंगा, गिटी, बालुवा लगायत खानीजन्य पदार्थ र काठ, दाउरा, जडिबुटी जस्ता वनजन्य पदार्थहरू पनि नगरपालिकाको आर्थिक आधारका रूपमा प्रयोग गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । आर्थिक गणना २०७४ का अनुसार यस नगरपालिकामा साना ठूला गरेर (वस्तु उत्पादन, वस्तु बिक्री, सेवा बिक्री र वस्तु तथा सेवा बिक्री जस्ता प्रकृतिका) १७०० भन्दा बढी व्यवसायिक प्रतिष्ठानहरू संचालनमा छन् । जसले करीब ५८००

जनालाई पूर्ण वा आंशिक रोजगारी प्रदान गरेको छ । यस नगरपालिकाको समथर भूभाग यातायातको हिसाबले सुविधासम्पन्न छ भने पहाडी क्षेत्रमा भने यातायात पूर्वाधारको विकासमा बढी ध्यान दिनुपर्ने खाँचो रहेको देखिन्छ । समग्रमा भन्नुपर्दा, पूर्व-पश्चिम लोकमार्गले छिचोलेको र भौगोलिक विविधतायुक्त यस नगरपालिका क्षेत्रमा कृषि र पर्यटनलाई नमूनाको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ । यसरी, समग्र नगरको सामाजिक, आर्थिक एवं पूर्वाधार विकास गरी स्थानीयबासीहरूलाई समृद्ध बनाउन सकिन्छ ।

राप्ती नगरपालिकामा समावेश भएका साविकका नगरपालिका र गाउँ विकास समितिहरूका वडाहरू सम्बन्धी विवरण तल तालिका नं. २ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २: नगरपालिकाको वडा विभाजन

वडा नं.	समावेश भएका साविक गाविस/न.पा.	साविक वडा नं.	क्षेत्रफल (व. कि. मी.)	घरधुरी	जनसंख्या
१	राप्ती न.पा.	१,२	२६.३	१२९१	६६७७
२	राप्ती न.पा.	३	६.२	११९८	६२५१
३	राप्ती न.पा.	४	९.९	७६३	३८२१
४	राप्ती न.पा.	८	५.०	१२२३	६१०७
५	राप्ती न.पा.	५	६.०	१११७	५४७०
६	राप्ती न.पा.	६,७	११.१	१०८४	५४४२
७	राप्ती न.पा.	९	३.५	१३७८	६९४६
८	राप्ती न.पा.	१०,११	१२.८	१३	६४६०
९	राप्ती न.पा.	१२	१८.६	८९३	४४३९
१०	कोराक गाविस	५,८,९	२२.४	५९३	३२५७
११	कोराक गाविस	१,३,७	२०.४	५६५	३२६८
१२	कोराक गाविस	२,४,६	२६.१	५३९	२८१८
	लोथर गाविस	१-३			
१३	लोथर गाविस	४-९	४३.९	५७४	३८६४
	जम्मा	३०	२१२.३१	१२५३१	६४८२०

श्रोत: नेपाल सरकार, नेपाल राजपत्र २०७३ फागुन २७ गते संख्या ५८; राप्ती नगरपालिका पार्श्वचित्र, २०७५

२.२ नगरपालिकाको मुख्य पूर्वाधारको अवस्था

यातायात तथा सञ्चार : यस राप्ती नगरपालिकाका सबै वडाहरूसम्म सडक पहुँच पुगेको छ । पूर्व पश्चिम लोकमार्ग र समथर क्षेत्रमा पर्ने साना सडकहरू धेरैजसो पक्की भैसकेका छन् भने पहाडी क्षेत्रका सडकहरू केही ग्राभेल गरिएको छ भने केही कच्ची नै रहेका छन् । नगरपालिका पार्श्वचित्रका अनुसार यस नगरपालिकामा पक्की सडक करीब ६३ कि.मी., ग्राभेल सडक करीब २४० कि.मी. र कच्ची सडक मौसमी सडक करीब १०५ कि.मी. जति रहेको छ । सञ्चार तर्फ ८२ प्रतिशत घरपरिवार टेलिफोन/मोबाइल सेवाको पहुँचमा रहेतापनि भौगोलिक वनावटका कारण पहाडी भूभागमा भने केही हदसम्म कठिनाइ रहेको पाइन्छ । यस नगरपालिकाका ६३ प्रतिशत घरपरिवार टेलिभिजनको पहुँच प्राप्त छन् । त्यस्तै, ५ वटा इन्टरनेट प्रदायक संस्थाहरूले इन्टरनेट सेवा पुऱ्याइरहेका छन् ।

विद्युत सेवा : नगरपालिका क्षेत्रमा ८६ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युत सेवा पुगेको छ भने ३ प्रतिशत घरपरिवारले सौर्य लगायतका वैकल्पिक उर्जा प्रयोग गर्छन् ।

खानेपानी : यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र भण्डै ३६ प्रतिशत घरपरिवारको पानीको श्रोत ट्यूबवेल/ह्याण्डपम्प रहेको छ भने ३४ प्रतिशत घरपरिवारले पाइप धाराको पानी उपयोग गर्छन् ।

कृषि तथा सिंचाइ : यस नगरपालिका ४७ वटा साना सिंचाई आयोजनाहरूले सिंचाई सुविधा पुऱ्याइरहेका छन् । कृषि सामग्री सम्बन्धी पसलहरू, कृषि उत्पादन संकलन केन्द्र, दुग्ध चिस्यान केन्द्र जस्ता कृषिको पूर्वाधारहरूको विकास पनि क्रमशः भइरहेको छ । संगठित कृषि अभ्यास स्वरूप यहाँ २५४ वटा साना व्यवसायिक कृषि फर्महरू र ६७ वटा कृषि तथा पशुपालन समूहहरू छन् भने कृषि उत्पादनका गतिविधिलाई सहयोग पुऱ्याउने हिसाबले २६ वटा कृषि सहकारी, वित्तीय पूर्वाधारको रूपमा यस नगरपालिकामा १९ वटा वित्तीय सहकारी संस्थाहरू र १७ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले वित्तीय सेवा पुऱ्याइरहेका छन् ।

शिक्षा तथा स्वास्थ्य : यस नगरपालिकामा औषतमा साक्षरता दर ८५ प्रतिशत रहेको छ । शिक्षा तर्फ, सामुदायिक विद्यालय ५० वटा (जसमा ३ वटा उच्च माध्यमिक विद्यालय) छन् । त्यसैगरी, सामुदायिक बाल विकास केन्द्र १० वटा र नीजि विद्यालयहरू ८ वटा छन् । स्वास्थ्यतर्फ यस नगरपालिकामा १ वटा अस्पताल र ७ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् ।

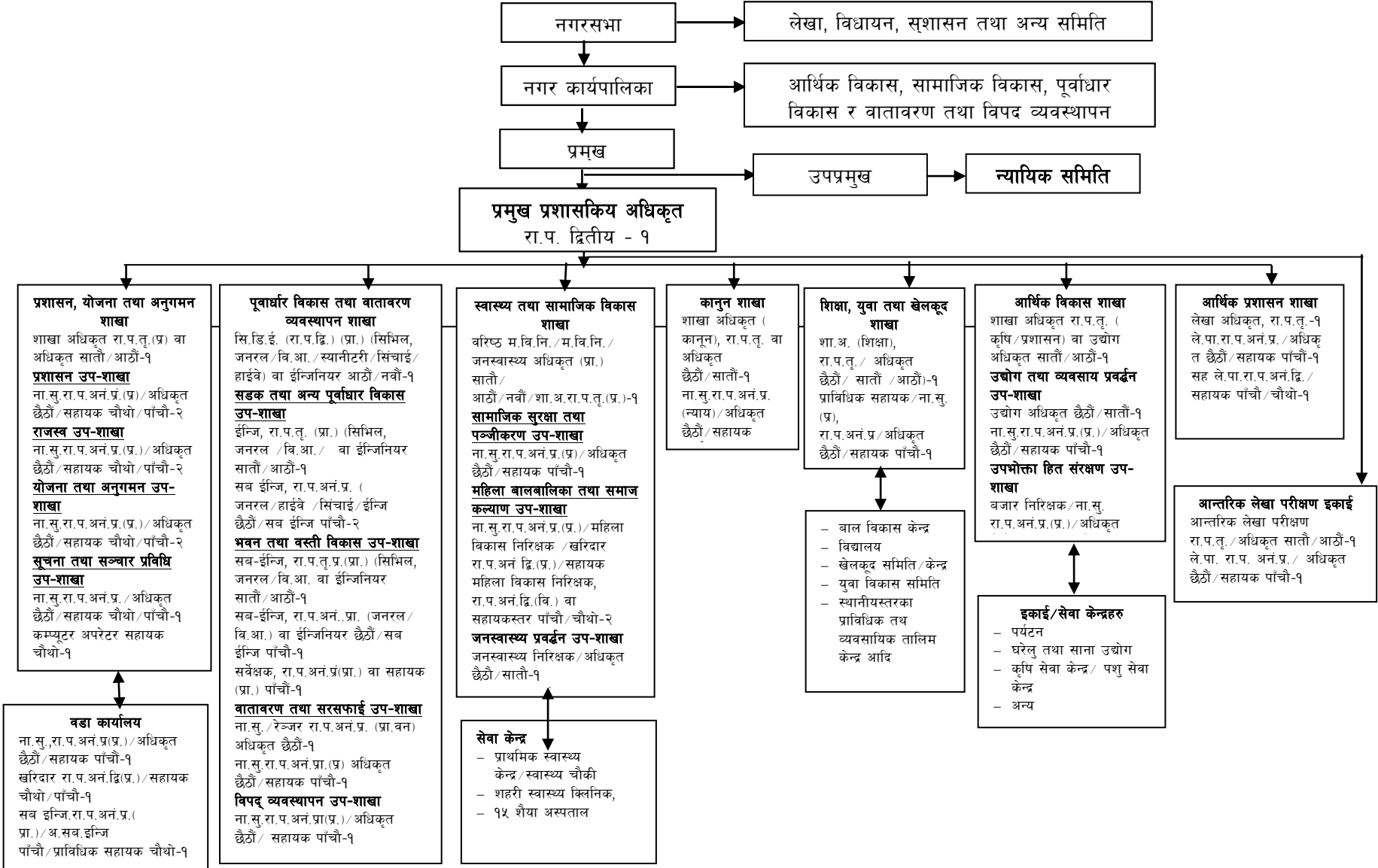
२.३ नगरपालिका भित्र भएका आर्थिक गतिविधिहरू

राप्ती नगरपालिकाका १६ प्रतिशत घरपरिवार प्रत्यक्ष रूपमा खेतीपाती, पशुपालन लगायतका कृषि क्षेत्रको गतिविधिमा आश्रित छन् भने भण्डै २२ प्रतिशत घरपरिवार व्यापार, नोकरी, दैनिक ज्यालादारी, वैदेशिक रोजगार लगायतका गैर-कृषि क्षेत्रको गतिविधिमा सामेल छन् । यस नगरपालिकामा मुख्य अन्नबालीको रूपमा धान, मकै, कोदो र गहुँ खेती हुने गरेको छ भने दलहन खेतीमा मास, बोडी, सिमी छन् । यसका अलावा काउली, भान्टा, बन्दा, गोलभेडा, रामतोरिया, बोडी, साग, आलु, प्याज जस्ता तरकारी एवं केरा, आँप, लिची, कटहर जस्ता फलफूल खेती केही मात्रामा भएको पाइन्छ । पशुपंक्षी पालनमा गाई भैसी, बाखा, सुँगुर, कुखुरापालन आदि रहेको पाइन्छ भने मत्स्यपालन तर्फपनि विस्तारै आकर्षण बढ्दै गएको पाइन्छ ।

२.४ नगरपालिकाको संगठन संरचना

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले सिफारिस गरेको नगरपालिकाको संगठन संरचना निम्नानुसार रहेको छ ।

चित्र १: नगरपालिकाको संगठनात्मक संरचना

२.५ नगरपालिकामा हाल कार्यरत कर्मचारीको विवरण

तर माथि प्रस्तावित दरबन्दी तेरिज अनुसार कर्मचारी आवश्यकता पर्ने भएतापनि राप्ती नगरपालिकाले नगरसभाबाट कर्मचारी दरबन्दी तालिका पारित गरिएको छ । साथै, दरबन्दी अनुसार हाल नगरपालिकामा कर्मचारी व्यवस्थापन हुनसकेको अवस्था पनि छैन । जम्मा ५८ दरबन्दी कायम गरिएकोमा हाल नगरपालिकामा वडा कार्यालयमा समेत गरी जम्मा १४ जना मात्र स्थायी कर्मचारी छन् भने रिक्त रहेको ४४ दरबन्दी पदपूर्तिको पर्खाईमा छन् । यसका अलावा प्राविधिक समेतका २८ जना कर्मचारी करारमा कार्यरत छन् । खासगरी नगर कार्यपालिका कार्यालयमा विभिन्न विषयगत शाखा र इकाईहरूको स्थापना र सञ्चालन गरी दैनिक कामकाज व्यवस्थित गर्न आवश्यक जनशक्ति नपुगेको अवस्था छ । विषयगत शाखा तर्फ कृषि, पशु विकास, शिक्षा तथा स्वास्थ्यका कर्मचारीहरू नगरपालिकासँग समन्वयमा कार्य गरिरहेका छन् । लेखा र राजस्व हेर्ने कर्मचारीको हकमा ३ जना स्थायी र ३ जना करारमा कार्यरत छन् भने १ दरबन्दी रिक्त रहेको देखिन्छ । खासगरी, राजस्व शाखामा १ जना स्थायी र ३ जना एकीकृत सम्पत्ति कर संकलन सम्बन्धी तालीम प्राप्त सामाजिक परिचालकहरू करारमा कार्यरत छन् भने लेखाका कर्मचारीहरूले समेत राजस्व सम्बन्धी काममा सहयोग पुऱ्याउनु परिरहेको छ । अति आवश्यक भएर पनि वडा कार्यालयहरूमा भने राजस्व सम्बन्धी छुट्टै कर्मचारीको व्यवस्था हुन सकेको छैन । यसरी हेर्दा राजस्व शाखामा पर्याप्त कर्मचारीको व्यवस्था भएको देखिदैन ।

तालिका ३: नगरपालिकाको हाल कार्यरत लेखा र राजस्व हेर्ने कर्मचारीको विवरण

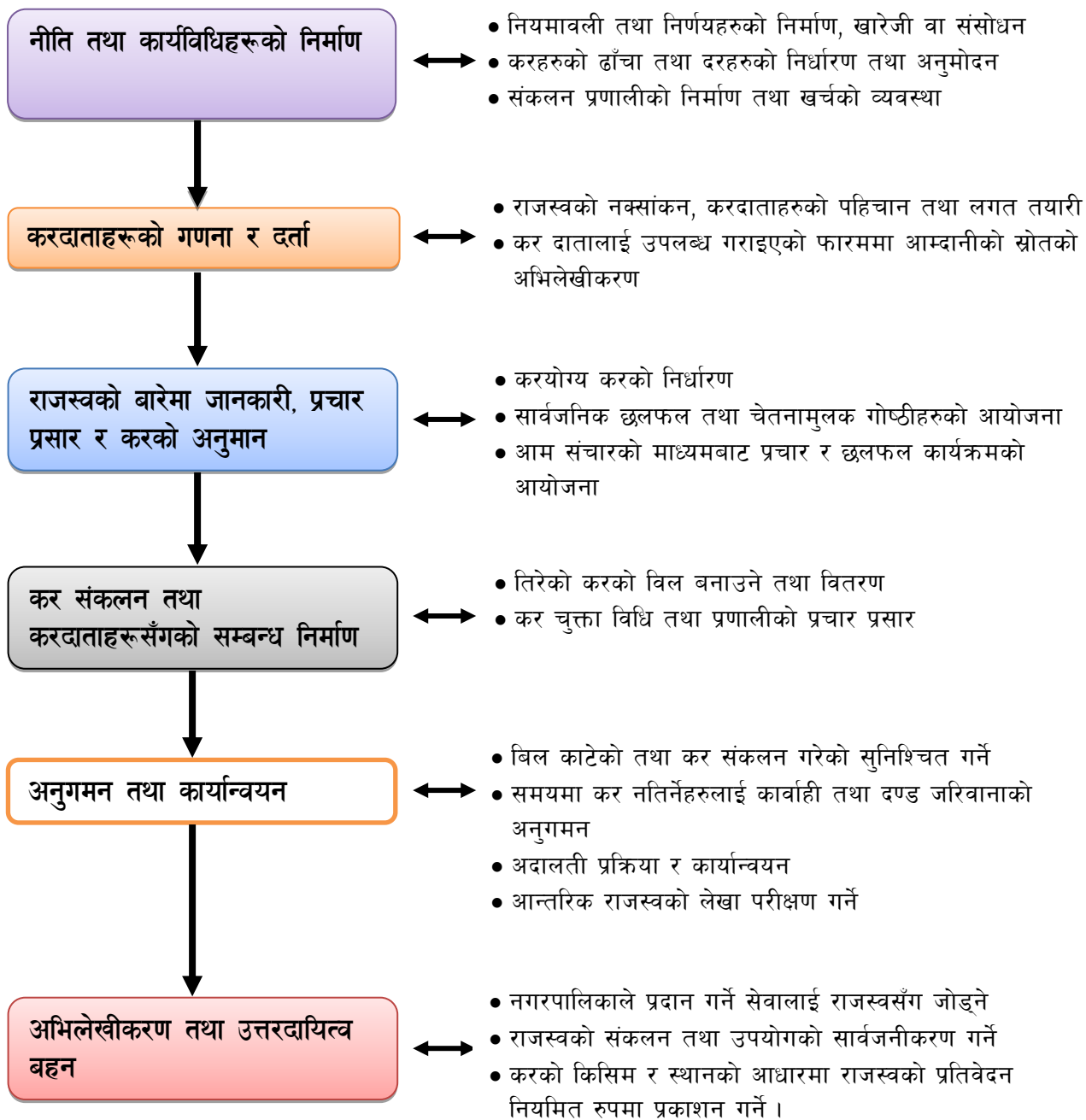
क्र.स.	पद	तह	समूह	हाल संख्या			कैफियत
				स्थायी	करार	रिक्त	
१	लेखा अधिकृत	सातौँ/आठौँ	लेखा	१			
२	आ.ले.प. अधिकृत	छैटौँ	लेखा			१	
३	सूचना प्रविधि अधिकृत	छैटौँ	प्राविधिक		१		
४	राजस्व/लेखा सहायक	पाँचौँ	लेखा	१			
५	सह लेखापाल	चौथो	लेखा	१			
६	राजस्व तालीम प्राप्त सामाजिक परिचालक	चौथो	राजस्व		३		
जम्मा				३	४	१	

श्रोत : राप्ती नगरपालिका

२.६ राजस्व प्रशासन चक्र, प्रक्रिया र वर्तमान अवस्था

सक्षम तथा प्रभावकारी राजस्व प्रशासनको एउटा निश्चित चक्र तथा प्रक्रिया हुन्छ, जसको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट मात्र नगरपालिकाको राजस्व परिचालनमा सुधार आउन सक्छ । राजस्व प्रशासन चक्र तथा प्रक्रियाको ढाँचा तल चित्र १ मा प्रस्तुत गरिएको छ । यस नगरपालिकाले उक्त चक्र र प्रक्रियालाई आवश्यक मात्रामा अनुकरण गर्न सकेको देखिदैन । नगरपालिका अन्तरगत राजस्व शाखाको संस्थागत संरचना त्यत्ति व्यवस्थित छैन । हाल नगरपालिकामा सम्पत्ति कर संकलनका निम्ति छुट्टै शाखा, सफ्टवेयर र ३ जना कर्मचारी (कर संकलनमा तालीम प्राप्त सामुदायिक परिचालक) को व्यवस्था गरिएको छ भने अन्य राजस्व वडा कार्यालयहरूबाट संकलन गर्ने गरिएको छ । सबै किसिमका राजस्व संकलनका निम्ति पर्याप्त मात्रामा दक्ष जनशक्ति र पूर्वाधारको व्यवस्थापन प्रभावकारी हुन सकेको छैन । जसले गर्दा नगरपालिकाको राजस्व संकलन पूर्ण क्षमतामा हुन सकेको छैन ।

चित्र २: राजस्व प्रशासन चक्र र प्रक्रिया

परिच्छेद तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहलाई प्राप्त राजस्व सम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाका तर्फबाट गरिएका कानूनी व्यवस्था लगायत यस नगरपालिकाको राजस्व संकलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरूका सम्बन्धमा विश्लेषण गरिएको छ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकारसम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ अनुसार स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार अन्तर्गत स्थानीय तहहरूले सम्पत्ति कर (घरजग्गा कर), घरबहाल कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, भूमिकर (मालपोत), मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर र व्यवसाय कर लगाउन सक्नेछन् र गैरकर अन्तर्गत सेवा शुल्क, दस्तुर, पर्यटन शुल्क र दण्ड जरिवाना लगाउन सक्नेछन्। तर स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार प्रदेश र नगरपालिका वा नगरपालिकाको दोहोरो अधिकार क्षेत्र भित्रका कर निर्धारण, संकलन तथा बाँडफाँड गर्ने सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था गरेको छ। जसअनुसार घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क र सवारी साधन करको दर निर्धारण तथा संकलन प्रदेशले गर्ने तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ-रिक्साको सवारी करको दर निर्धारण तथा संकलन गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूले आफ्नो कोषमा जम्मा गर्नसक्ने छन्। राजस्व अधिकार सम्बन्धी विभिन्न तहहरूको एकल तथा साभा अधिकार सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४: तहगत राजस्व अधिकार

संघ	प्रदेश	स्थानीय	साभा
<ul style="list-style-type: none"> • भन्सार • अन्तःशुल्क • मूल्य अभिवृद्धि कर • स्थागत आयकर • व्यक्तिगत आयकर • पारिश्रमिक कर • राहदानी शुल्क • भिसा शुल्क • पर्यटन दस्तुर • सेवा शुल्क दस्तुर • दण्ड जरिवाना 	<ul style="list-style-type: none"> • घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, • सवारी साधन कर • मनोरञ्जन कर • विज्ञापन कर • पर्यटन • कृषि आयमा कर • सेवा शुल्क दस्तुर • दण्ड जरिवाना 	<ul style="list-style-type: none"> • सम्पत्ति कर • घर बहाल कर • घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क • सवारी साधन कर • सेवा शुल्क दस्तुर • पर्यटन शुल्क • विज्ञापन कर • व्यवसाय कर • भूमिकर (मालपोत) • दण्ड जरिवाना • मनोरञ्जन कर • मालपोत संकलन 	<ul style="list-style-type: none"> • सेवा शुल्क, • दस्तुर, • दण्ड जरिवाना • प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, • पर्यटन शुल्क

श्रोत : नेपालको संविधान

३.१.२ कानूनी व्यवस्था

स्थानीय तहको वित्तीय अधिकारका सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५४ देखि दफा ६३ सम्म व्यवस्था गरेको छ। स्थानीय तहको वित्तीय अधिकारलाई थप स्पष्ट पार्न निम्नानुसारको थप व्यवस्था कानूनले गरेको छ।

(क) एकल कर प्रशासन

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ को, (१) दफा ५ को सङ्घ नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन २०७५ ले एकल कर प्रशासन सम्बन्धमा देहायबमोजिम संशोधन गरेको छ :

(१) यस ऐन तथा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संविधानको अनुसूचीमा प्रदेश र स्थानीय तह दुवैको अधिकार सूचीमा रहेका देहायको कर देहाय बमोजिम लगाईने र उठाइनेछः-

(क) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने, तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउनेछ ।

(ख) घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने,

(ग) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने,

(घ) विज्ञापन करको दर गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख), (ग) र (घ) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये साठी प्रतिशत रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गरी चालीस प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

(ख) स्थानीय तह र प्रदेश बीच राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था

आर्थिक ऐन २०७५ ले प्रदेश र स्थानीय तह बीचमा राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धी निम्नानुसारको व्यवस्था गरेको छ ।

तालिका ५: स्थानीय र प्रदेशतह बीचको राजस्व बाँडफाँड

करका क्षेत्रहरु	संकलन गर्ने तह	राजस्व बाँडफाँड (प्रतिशतमा)	
		प्रदेश	स्थानीय तह
सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

श्रोत : आर्थिक ऐन २०७५

(ग) केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको ऐन

(१) सम्पत्ति कर सम्बन्धी व्यवस्था

आर्थिक ऐन २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५५ मा भएको सम्पत्ति करको व्यवस्थामा संशोधन गरी देहाय अनुसारको व्यवस्था गरिएको छ ।

१. दफा ५५ सम्पत्ति कर (१) गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र सो ले चर्चेको (प्लेन्थ एरिया) जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउने छ ।

स्पष्टिकरण: यस उपदफाको प्रयोजनका लागि चर्चेको जग्गा भन्नाले भवन र भवनले ओगटेको क्षेत्रफल बराबरको जग्गा वा पाँच हजार चार सय छहत्तर वर्ग फीट जग्गामध्ये जुन घटी हुन्छ त्यसलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

२. उपदफा (१) बमोजिम सम्पत्ति कर लगाउने भनी तोकेको घरजग्गा बाहेकका अन्य जग्गा भएमा दफा ५६ बमोजिम भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्नेछ ।

३. उपदफा (१) बमोजिम सम्पत्ति कर संकलन गर्दा देहाय बमोजिमका विषयलाई आधार लिनुपर्नेछ :

(क) घर र जग्गाको आकार प्रकार र बनौट

(ख) घर र जग्गाको प्रचलित बजार मूल्य तथा घरको हकमा त्समूल्य

(ग) घर र जग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

४. दफा ५६ को सट्टा देहायको दफा ५६ राखिएको छ :

५६. भूमिकर (मालपोत): गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको दफा ५५ बमोजिम सम्पत्ति कर लागेको जग्गा बाहेकको अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनेछ ।

(२) ढुंगा गिट्टी बालुवा बिक्री र सामुदायिक बनबाट प्राप्त रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ पछि ६२ क र ६२ ख मा यस सम्बन्धी व्यवस्था थप गरिएको:

६२ क. बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था थप गरिएको छ । जसअनुसार (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र बातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक बातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, एंव माटोजन्य वस्तुको बिक्री गर्न सक्नेछ । (२) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्नेछ । (३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम बिक्री वापत प्राप्त रकम नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

६२ ख. सामुदायिक बनबाट आय प्राप्त गर्ने: (१) सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिले वनपैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ । (२) उपदफा (१) बमोजिम वन पैदावारको बिक्रीबाट प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(३) लघु, घरेलु तथा साना उद्योग

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा (११) को उपदफा (५) को खण्ड (ग) पछि देहायको खण्ड (घ) थपिएको छ: जसअनुसार,

(१) लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता, नवीकरण, खारेजी, नियमन, विकास प्रवर्द्धन र नियमन गर्ने, (२) उद्यमशिलताको विकास र प्रवर्द्धन ।

(घ) प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धी न्यवस्था

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्था ऐन २०७४ अनुसार प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड अन्तरगत पर्वतारोहण, विद्युत, वन, खानी तथा खनिज, पानी तथा अन्य प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धमा निम्न तालिका बमोजिम व्यवस्था गरेको छ ।

तालिका ६: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड (प्रतिशतमा)

श्रोतहरु	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
पर्वतारोहण	५०	२५	२५
विद्युत	५०	२५	२५
वन	५०	२५	२५
खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
पानी तथा अन्य श्रोत	५०	२५	२५

श्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्था ऐन २०७४, अनुसूची ४

(ङ) कर राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धी न्यवस्था

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्त शुल्क रकममध्येबाट उठेको रकमलाई संघीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकममध्ये बाट संघीय सरकारले सत्तरी

प्रतिशत, प्रदेशले पन्ध्र प्रतिशत र स्थानीय सरकारले पन्ध्र प्रतिशत बाडँफाँड निम्न तालिका बमोजिम गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका ७: कर राजस्वको बाँडफाँड

श्रोतहरु	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
अन्तशुल्क	७०	१५	१५

श्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, परिच्छेद ३ (६)

राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४ अनुसार विभिन्न तहका सरकारहरुका बीचमा अनुदान सिफारिस गर्दा लिइने आधारहरु, राजस्वको बाँडफाँड गर्दा लिइने आधारहरु र प्राकृतिक स्रोतको परिचालन गर्दा लिइने आधार र मापदण्डहरु तयार गरी कार्यान्वयनका लागि सहजीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँड सम्बन्धी विषयमा संघ र प्रदेश, प्रदेश र प्रदेश, प्रदेश र स्थानीय तह तथा स्थानीय तहहरु बीच उठ्न सक्ने सम्भावित विवादको विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसको निवारण गर्न समन्वयात्मक रूपमा काम गर्न राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगले सम्बन्धित तहहरुलाई सुझाव दिने संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ । राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगले प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँड गर्दा सोसँग सम्बन्धित वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन र अनुसन्धान गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस समेत गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

३.२ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाले गरेको प्रयासहरू

यस नगरपालिकाले राजस्व परिचालनका सम्बन्धमा हालसम्म निम्नबमोजिम प्रयासहरु गरेको छ ।

क) राजस्व परामर्श समितिको गठन र क्रियाशीलता

नगर कार्यपालिकाले मिति २०७५/०२/११ को निर्णयबाट गठन भएको ७ सदस्यीय राजस्व परामर्श समितिमा हाल निम्नानुसार सदस्य रहेका छन् । कानूनतः घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको नगर तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि राजस्व परामर्श समितिका पदेन सदस्य हुने व्यवस्था भएतापनि यस नगरपालिकामा उक्त संस्था नभएका कारण समितिमा प्रतिनिधित्व हुनसकेको छैन ।

तालिका ८: राजस्व परामर्श समितिको संरचना

क्र.सं.	नाम	पद	समिति (जिम्मेवारी)
१	इमान सिंह लामा	नगरपालिका उप-प्रमुख	संयोजक
२	मिठाराम हुमागाँई	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य
३	अम्बिका लामा	कार्यपालिका सदस्यहरु मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको महिला सदस्य	सदस्य
४	सिद्धिलाल स्याङ्तान	कार्यपालिका सदस्यहरु मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको सदस्य	सदस्य
५	राजकुमार कडेल	स्थानीय उ.वा.संघको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि	सदस्य
६	-	घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी मान्यता प्राप्त संस्थाको नगर तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि	सदस्य
७	मुक्ति प्रसाद चापागाँई	नगरपालिकाको राजस्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

श्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

राजस्व परामर्श समितिले विभिन्न छलफल तथा बैठकहरू सम्पन्न गरी राजस्वका दररेटहरू तथा राजस्व सम्बन्धी नीतिगत निर्णयहरू गरी नगरसभा समक्ष पेश गर्ने गरेको छ ।

ख) राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

नगरपालिकाले आफ्नो आन्तरिक आय वृद्धि गरी श्रोतमा आत्म निर्भर बन्न मुख्यतया: पूर्वाधार विकास र राजस्व प्रशासनमा सुधार गर्ने नीति लिएको छ ।

कृषि, पर्यटन पूर्वाधार निर्माण

- पार्क, भ्यूटावर, होम स्टे, सास्कृतिक संग्राहलय लगायतका केही पर्यटन पूर्वाधारहरूको निर्माण कार्य जारी
- नगर सभागृह, शीत भण्डार जस्ता पूर्वाधारहरूको निर्माण भइरहेको
- सार्वजनिक, नीजि र सार्वजनिक-नीजि साभेदारी आधारमा आयमूलक पूर्वाधारहरूमा लगानीको नीति अवलम्बन

राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति

राजस्व परिचालन सम्बन्धमा नगरपालिकाले लिएका केही नीति तथा कार्यक्रमहरू

- करको आधारहरूको खोजी (करको दायरा वृद्धि) र उपयुक्त करका दर निर्धारण गर्न राजस्व परिचालन सम्बन्धी वैज्ञानिक र व्यवस्थित नीति निर्माण गर्ने
- कर छुट र जरीवानाको नीतिलाई कडाइका साथ लागू गर्ने
- कर संकलन प्रणालीलाई एकीकृत सफ्टवेयरको प्रयोग गरी व्यवस्थित गर्ने
- करदाता शिक्षा कार्यक्रम संचालन गर्ने र कर दायित्व लाई सेवा प्रवाहसंग जोड्ने
- उपयुक्त कर प्रणाली र दक्ष कर प्रशासनको व्यवस्था गर्ने
- वडाहरूलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम मार्फत् कर संकलनमा प्रतिस्पर्धी बनाउने

ग) राजस्व संकलनको संस्थागत क्षमता

- राजस्व संकलन सम्बन्धमा नगरपालिकाको संस्थागत विकास भैनसकेको
- शीर्षकगत रूपमा करदाताहरूको अभिलेख, कर असूलीको अवस्था जस्ता सूचनाहरू व्यवस्थित नभएको
- सम्पत्ति करको सन्दर्भमा मात्र सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको
- जनशक्तिको कमी- अधिकृतस्तरको लेखा प्रमुखलाई राजस्व शाखाको समेत दोहोरो जिम्मेवारी
- राजस्व सम्बन्धी दक्ष कर्मचारीको अभाव- सामान्य तालीम प्राप्त कर्मचारीहरूमात्र उपलब्ध

नगरपालिकाको राजस्व प्रशासनको वर्तमान अवस्थालाई निम्न सूचकहरूमा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका ९: राजस्व प्रशासनको अवस्था

क्र.सं.	क्षेत्रगत सूचक	हालको अवस्था	सुधारको आवश्यकता
	क) राजस्व शाखाको अवस्था		
१	संगठन संरचनामा राजस्व शाखाको व्यवस्था	छ तर वडास्तरमा अपर्याप्त	वडास्तरमा थप गर्नुपर्ने
२	राजस्व शाखामा दरबन्दी व्यवस्था र आपूर्तिको अवस्था	छ तर अपर्याप्त	रिक्त दरबन्दी चाडै पूर्ति र वडामा थप गर्नुपर्ने
३	राजस्व शाखाको परिभाषित कार्यविवरण	छ तर अपर्याप्त	परिमार्जनको आवश्यकता
४	कर्मचारीहरूको परिभाषित (स्पष्ट र लिखित) जिम्मेवारी	छ तर अपर्याप्त	कार्यसम्पादन अनुगमनको व्यवस्था
५	शाखाको निम्ति कोठा, फर्निचर, यातायात साधन, कम्प्युटर लगायतका पूर्वाधारको व्यवस्था	त्यति व्यवस्थित छैन	पर्याप्त व्यवस्थापन गर्नुपर्ने
६	सूचना प्रविधि (सफ्टवेयर, एसएमएस, इमेल, टेलिफोन आदि) को प्रयोग	कार्यालय भित्रमात्र	करदातालाई सूचना प्रविधिसँग जोड्नु आवश्यक
७	कर्मचारीको राजस्व परिचालन सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन	सामान्य तालीम दिइएको	आवधिक रुपमा कानूनी र व्यवस्थापकीय विषयमा अभिमूखीकरण तालीमको व्यवस्था
८	राजस्व परिचालनका लागि वडागत जिम्मेवारी	स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसारको	ऐन बारे थप स्पष्ट पार्नुपर्ने
	(ख) राजस्व प्रशासन संचालनको अवस्था		
१	करदाताको शीर्षकगत अभिलेख	अभिलेख व्यवस्थित नरहेको	ऐन कानून अनुरूप करदाताको अभिलेख शीर्षकगत रुपमा नै व्यवस्थित गर्नुपर्ने
२	नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका स्थायी सम्पत्तिहरू र तिनको परिचालन सम्बन्धी विवरण	छ	कम्प्युटरकृत गरी अध्यावधिक गर्दै जानुपर्ने
३	कर निर्धारणको लागि सम्पत्ति/आय/कारोवारको उपयुक्त मूल्यांकन र दर निर्धारणको व्यवस्था	विभिन्न चरणमा छलफल गरी मूल्यांकन गरी दर निर्धारण गर्ने गरिएको	थप सहभागितामूलक र पारदर्शी बनाउनु पर्ने
४	चुहावटको सम्भावनाको आंकलन र तिनको नियन्त्रणको अवस्था	केही हद सम्म अभ्यास भएको	नियन्त्रण संयन्त्र निर्माण र परिचालन लाई थप प्रभावकारी बनाउनुपर्ने
५	करदाताहरूलाई प्रोत्साहन (छुट) र दण्ड जरीवानाको अभ्यास	छ	प्रभावकारी कार्यान्वयनको आवश्यकता
६	करदाता अग्रिम सूचना प्रणालीको व्यवस्था	छैन	यथाशीघ्र व्यवस्था गर्नुपर्ने
७	करदाताहरूमा पुनरावेदनको अधिकारको व्यवस्था	छ	चुस्त दुरुस्त बनाइनुपर्ने

क्र.सं.	क्षेत्रगत सूचक	हालको अवस्था	सुधारको आवश्यकता
(ग) सूचना तथा समन्वयको अवस्था			
१	करदाता सूचना र सचेतना सम्बन्धी व्यवस्था	पत्र पत्रिका, रेडियो, टि.भि मार्फत मात्र गरिएका	शिक्षामूलक कार्यक्रम, प्रचार प्रसार, होर्डिङ्ग बोर्ड, वेब साईट, घरदैलो आदि संचालन गर्नुपर्ने
२	करको दर निर्धारण तथा समिक्षामा सरोकार पक्षहरूको सहभागीता	संतोष जनक	निरन्तरता दिनुपर्ने र थप प्रभावकारी बनाउनु पर्ने
३	राजस्व परामर्श समिति तथा अन्य समितिहरूको प्रभावकारीता	आवश्यकता अनुसार हुने गरेको	वैठक नियमित हुनुपर्ने
४	राजस्व असूलीमा सरोकार पक्षहरूको सकारात्मक सहभागीताको अवस्था	ठीकै	करदाताको संतुष्टि तह मापन गर्नुपर्ने
५	राजस्व शाखा र अन्य शाखाबीच सहयोग र समन्वयको अवस्था	ठीकै छ	अन्तरशाखा समन्वय थप सुधार गर्नुपर्ने
६	नगरपालिकाको आयका स्रोतहरूको अभिलेख व्यवस्था	सफ्टवेर प्रणाली शुरु गरिएको	सबै स्रोतहरूको कम्प्युटरकृत अभिलेख राख्नुपर्ने
७	नगरपालिकाको आय विवरण सार्वजनिक गर्ने प्रचलन	अर्धवार्षिक रुपमा हुनेगरेको	आम मानिसमा पुग्ने माध्यमहरूको प्रयोग गरी सार्वजनिक गर्नुपर्ने
८	आयको आलेप तथा मलेप र बेरुजु फछ्यौटको व्यवस्था	नगरसभामा छलफल र सम्बन्धितलाई पत्राचार	निरन्तरता दिनुपर्ने

३.३ नगरपालिकाको आयको समीक्षा

यस नगरपालिकाले राजस्व परिचालनको सन्दर्भमा राजस्व परिचालनको सम्भाव्यता र हालको अवस्था, विगत आर्थिक वर्षहरूको आन्तरिक तथा बाह्य श्रोतबाट भएको आयको समीक्षा तथा विश्लेषण यस भागमा गरिएको छ ।

३.३.१ राजस्व परिचालनको सम्भाव्यता र वर्तमान अवस्था

यहाँ प्रचलित कानूनी प्रावधान अनुसार नगरपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारको प्रयोगको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्रका राजस्व शीर्षकहरू मध्ये हाल असूली भइरहेको, असूली गर्ने निर्णय/दर निर्धारण मात्र गरेको र राजस्व असूलीको सम्भावना रहेको राजस्व शीर्षकहरूको बारेमा नगरपालिकाको सूचना श्रोत र समुह छलफलबाट प्राप्त जानकारीका आधारमा नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था तल तालिका बमोजिम रहेको पाइयो ।

तालिका १०: राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था (भएको/नभएको)	संकलन भएको/नभएको
क.	कर राजस्व तर्फ			
१	भूमि कर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
२	घरजग्गा कर/सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
३	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इ-रिक्सा)	भएको	नभएको	नभएको
४	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
५	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
६	विज्ञापन कर	भएको	भएको	नभएको
७	मनोरन्जन कर	भएको	नभएको	नभएको
८	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	नभएको	नभएको
ख.	गैरकर राजस्व तर्फ			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटोजन्य वस्तुको बिक्री	भएको	भएको	भएको
३	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क	भएको	भएको	भएको
५	बहाल विटौरी शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
६	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
८	स्थानीय खानेपानी महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
९	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
१०	मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
११	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१४	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१५	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

श्रोत : नगरपालिकास्तरीय छलफल, २०७५ र पाँचौ नगरसभाको निर्णय पुस्तिका, २०७६

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले नगरपालिकालाई प्रदान गरेको राजस्व अधिकारका क्षेत्रहरूमध्ये केही शीर्षकहरूमा मात्रै यस नगरपालिकाले राजस्व संकलन गर्दै आएको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा माथि तालिकामा उल्लेखित २३ वटा राजस्व शीर्षक मध्ये १९ वटा शीर्षकहरूमा राजस्व संकलनको सम्भावना रहेको छ। राजस्व संभावना भएका मध्ये १३ वटा शीर्षकमा मात्र दर निर्धारणका साथै ११ वटामा मात्र राजस्व संकलन भएको देखिन्छ।

३.३.२ नगरपालिकाको यथार्थ आयको प्रवृत्ति

राप्ती नगरपालिकाको आ.व. ०७३/७४, आ.व. ०७४/७५ र आ.व. ०७५/७६ को संशोधित अनुमान एवं यथार्थ आय विवरण प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका ११) । नगरपालिकाको तीन वर्षका आयको अवस्था हेर्दा कूल आन्तरिक आयमा उल्लेख्य वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ भने कूल आयमा आन्तरिक आयको योगदान पनि क्रमशः बढ्दै गएको देखिन्छ । आ.व. ०७५/७६ मा यस नगरपालिकाले आफ्नो संशोधित अनुमानको ८६ प्रतिशत आय प्राप्त गर्न सकेको छ । तर कर राजस्व संकलनमा भने नगरपालिकाले जम्मा ३३ प्रतिशत मात्र उपलब्धि हासिल गर्न सकेको छ । करको दायरा आंकलनमा कमी र कर संकलन सम्बन्धी व्यवस्थित कार्ययोजना निर्माण र कार्यान्वयनको अभावको कारण यस्तो भएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

तालिका ११: नगरपालिकाको यथार्थ तथा प्रस्तावित आय विवरण (रु. हजारमा)

कसं.	आय शीर्षकहरू	आ. व. ०७३/७४	आ. व. ०७४/७५	आ. व. ०७५/७६		
		यथार्थ	यथार्थ	संशोधित अनुमान	यथार्थ	राजस्व प्रयास/ उपलब्धि (%)
अ.	आन्तरिक राजस्व					
क)	कर राजस्व					
१	घरजग्गा (एकीकृत सम्पत्ति) कर		३५०	१८७९५	५९७९	३२
२	भूमि कर (मालपोत)	१४४०	२२७१	२००	९५	४८
३	घर बहाल कर	१०		२२००	१०९४	५०
४	बहाल विटौरी कर					
५	व्यवसाय कर		२०३४			
६	सवारी साधन कर			१००		
७	मनोरञ्जन कर			५		
८	विज्ञापन कर			५००		
९	अन्य कर			५००		
	जम्मा कर राजस्व	१४५०	४६५४	२१८००	७१६८	३३
ख)	गैर कर राजस्व					
१	प्राकृतिक श्रोत साधन आय			५०००	७८१२	१५६
२	मृत वा मारिएका जीव जन्तुको हाड,सिड. छालामा कर सेवा शुल्क (स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा)					
३	पर्यटन शुल्क					
४	सवारी पार्किङ्ग शुल्क					
५	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क					
६	सडक निर्माण तथा सम्भार					
७	नगरपालिका सम्पत्ति बहाल आय		२५	१५००	१००५	६७
८	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्यांकन दस्तुर समेत)		५३१	२०००	३२९६	१६५
९	दर्ता तथा नविकरण दस्तुर (व्यवसाय दर्ता समेत)	९२४			१३३०	
१०	सिफारिस तथा बक्सौनी दस्तुर	२१३४	९९०४	५१००	४६९२	९२
११	नक्सापास दस्तुर	३७१८	५२७६	४०००	२५७३	६४
१२	नाता प्रमाणित दस्तुर	०				
१३	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	३०		१००	१२	१२
१४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१०३		२००	१९४	९७
१५	अन्य	१९६३	१२२२०	१५७२७	३८६१९	२४६
	जम्मा गैर कर राजस्व	८८७२	२७९५५	३३६२७	५९५३१	१७७

कसं.	आय शीर्षकहरु	आ. व. ०७३/७४		आ. व. ०७५/७६		
		यथार्थ	यथार्थ	संशोधित अनुमान	यथार्थ	राजस्व प्रयास/ उपलब्धि (%)
	जम्मा (आन्तरिक) कर तथा गैर कर	१०३२२	३२६०९	५५४२७	६६६९९	१२०
आ.	राजस्व बाँडफाँट (रजिष्ट्रेशन शुल्क आदि)	१२७३५	७४९	१०८७४५	८९१४८	८२
इ.	अनुदान					
१	नेपाल सरकारको अनुदान					
	निशर्त तथा समानीकरण अनुदान	९१८१८	३०७२१४	२१३८७६	२५५१७६	११९
	सशर्त अनुदान	६२४०२	२४८५१०	२०८७४३	३०३२४१	१४५
	बन्य अनुदान				१५६६६	
	जम्मा नेपाल सरकार अनुदान	१५४२२०	५५५७२४	४२२६१९	५७४०८३	१३६
२	प्रदेश सरकारको अनुदान					
	निशर्त तथा समानीकरण अनुदान			६५१८	३९३४०	६०४
	सशर्त अनुदान				५८५२६	
	बन्य अनुदान				५७४६	
	जम्मा प्रदेश सरकार अनुदान			६५१८	१०३६१२	१५९०
	जम्मा अनुदान	१६६९५५	५५५७२४	४२९१३८	६७७६९५	१५८
	कूल जम्मा	१९००१२	५८९०८२	५९३३१०	८३३५४१	१४०
	कूल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशतमा)	५.४३	५.५४	९.३४	८.००	८६

श्रोत : राप्ती नगरपालिका, २०७६

यसरी नगरपालिकाको तीन वर्षको आयको प्रवृत्ति हेर्दा कूल राजस्वमा कर राजस्वको योगदान १ प्रतिशत भन्दा कम, गैर कर राजस्वको बढीमा ७ प्रतिशत, ८० भन्दा बढी माथिल्ला सरकारको अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको ११ प्रतिशतसम्म हिस्सा रहेको देखिन्छ । तर पछिल्लो आ. व. ०७५/७६ मा भने कर तथा गैर कर राजस्वको योगदान अन्य दुइ वर्षको तुलनामा बढेको देखिन्छ ।

तालिका १२: नगरपालिकाको कूल राजस्वमा विभिन्न क्षेत्रको योगदान (रु.)

आय शीर्षकहरु	आ. व. ०७३/७४		आ. व. ०७४/७५		आ. व. ०७५/७६	
	यथार्थ	प्रतिशत	यथार्थ	प्रतिशत	यथार्थ	प्रतिशत
कर राजस्व	१४५०	०.८	४६५४	०.८	७१६८	०.९
गैरकर राजस्व	८८७२	४.७	२७९५५	४.७	५९५३१	७.१
राजस्व बाँडफाँट	१२७३५	६.७	७४९	०.१	८९१४८	१०.७
अनुदान	१६६९५५	८७.९	५५५७२४	९४.३	६७७६९५	८१.३
कूल जम्मा	१९००१२	१००.०	५८९०८२	१००	८३३५४१	१००.०

श्रोत : राप्ती नगरपालिका, २०७६

३.४ राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सवालहरू

यस नगरपालिकाको राजस्व परिचालन सम्बन्धमा निम्न सवालहरू रहेका छन् :

- सम्भावित करदाताहरूको वर्गीकृत तथ्याङ्कको अभाव र तथ्याङ्क संकलनको प्रयासको कमी ।
- राजस्वका सम्भावित थप श्रोतहरूको सम्बन्धमा अध्ययनको आवश्यकता ।
- वडाबाट असूल गरिने राजस्वको स्रोत/संकेत उल्लेख सहितको अभिलेख व्यवस्थित नगरिनु ।
- बक्यौता राजस्व असूलीमा नगरपालिकाले आवश्यक रणनीति बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन नसक्नु ।
- आवश्यक दक्ष जनशक्ति सहितको राजस्व प्रशासनको व्यवस्थाको कमी ।
- चुस्त कर संकलन प्रणाली र करदाता शिक्षाको आवश्यकता ।
- नगरपालिकाले राजस्व प्रशासन सुधारका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू, जस्तै कर असूली, करदाता र कर्मचारीहरूको प्रोत्साहन, दण्ड जरीवाना आदि सम्बन्धी नियमावली र कार्यविधिहरू बनिनसकेको ।
- घर र जग्गाको अभिलेख तयार भै नसकेको । सवैलाई करको दायरामा ल्याउन नसकिएको । नगर क्षेत्र भित्र करीब ४० प्रतिशतको हाराहारीमा पर्ति जग्गाहरू रहेको र उक्त जग्गामा बनेका संरचनाहरूलाई करको दायरामा ल्याउन कानूनी अन्यौलता रहेको ।
- प्रयोग गरिएको सफ्टवेयर स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका शीर्षकहरू संग मिल्दोजुल्दो नहुनु ।

परिच्छेद चार: आन्तरिक श्रोत तर्फका राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्र र आय सम्भावना विश्लेषण

प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिकाले संकलन गर्दै आएको आन्तरिक राजस्व संकलनको प्रमुख क्षेत्रहरू र त्यस्ता क्षेत्रहरूबाट प्राप्त हुनसक्ने संभावित आयको संक्षिप्त विश्लेषण निम्नानुसार गरिएको छ ।

४.१. कर राजस्व

(क) सम्पत्ति (घरजग्गा) कर तथा भूमिकर (मालपोत)

यस नगरपालिकामा संशोधित स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार सम्पत्ति कर सम्बन्धी आवश्यक ऐन र कार्यविधिहरू निर्माण सहित एकीकृत सम्पत्ति कर लागू गरेको देखिन्छ । आ.व. ०७५/७६ मा करिब ९००० करदाता (जग्गा मात्र भएका करदाता समेत) ले रु. ५९ लाख ७९ हजार कर तिरेको देखिन्छ । जहाँ कि यस अवधिमा रु. १ करोड ८७ लाख ९५ हजार उठनसक्ने अनुमान गरिएको थियो । नगरपालिका श्रोतका अनुसार यस क्षेत्र भित्र रहेका जम्मा १२५३१ घरधुरी मध्ये करीब ३२०० घरधुरी पर्ती जग्गामा अवस्थित छन् भने केही जग्गा मात्र भएका करदाता छन् । राजस्व अनुमान गर्दा नगरपालिका भित्र रहेका पर्ती जग्गामा बसोबास गर्ने घरधुरी र पहाडी वडाहरूमा अत्यन्त कम मूल्यांकनको दायरा भित्र पर्ने करदाता रहेको जस्ता पक्षहरूमा पर्याप्त ध्यान नपुग्दा अनुमान भन्दा निकै कम रकम उठ्न सकेको देखिन्छ । सहभागीहरूको बीच भएको घनीभूत छलफलको निष्कर्ष र नगरपालिकाको वस्तुगत विवरणबाट प्राप्त तथ्यांक समेतको आधारमा विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा सम्पत्ति करको दायरामा आउन सक्ने करदाताको संख्या करिब ११६०० अनुमान रहेको छ । हाल उठिरहेको रकम भन्दा कम नहुने गरी एकमुष्ट (सम्पत्ति कर र मालपोत) करको संभावित दायरा र प्रति करदाता सरदर रु. ६९४ का दरको आधारमा यस करबाट वार्षिक रूपमा करीब रु. ८० लाख ४४ हजार संकलन हुनसक्ने देखिन्छ । आगामी चार आर्थिक वर्षका लागि देहाय बमोजिमको आधारमा सम्पत्ति कर तथा भूमिकर (मालपोत) को एकमुष्ट रकमको प्रक्षेपण गरिएको छ (विस्तृत अनुसूची ५ क मा) ।

तालिका १३: सम्पत्ति करको सम्भावना विश्लेषण

विवरण	कूल संभावना	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
करको संभावित दायरा	शत प्रतिशत	८० प्रतिशत	९० प्रतिशत	९५ प्रतिशत	९८ प्रतिशत
संभावित करदाता संख्या	११६००	९२८०	१०४४०	११०२०	११३६८
अनुमानित आय (रु.)	८०४४७८४	६४३५८२७	७०७९४१०	७४०१२०१	७५९४२७६

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५ मा आधारित

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- आगामी आर्थिक वर्ष ०७६/७७ देखि सम्पत्ति कर र भूमिकर (मालपोत) छुट्टाछुट्टै लगाउन आवश्यक गृहकार्य गरी आवश्यक ऐन र कार्यविधिहरू निर्माणका साथै करका दर निर्धारण गर्ने । यसरी कर लगाउँदा एकीकृत सम्पत्ति कर स्वरूप संकलन भइरहेको राजस्व नघट्ने गरी दर निर्धारण गर्ने कुरामा ध्यान पुऱ्याउने ।
- आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गरी राजस्व सम्बन्धी तालिम उपलब्ध गराउने ।
- आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने ।
- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई राजस्व सम्बन्धी तालिम उपलब्ध गराउने । साथै हालको परिवर्तित कानून बमोजिम सफ्टवेयरमा सुधार गरी वडातहसम्मका कर्मचारीलाई तालिम उपलब्ध गराउनुपर्ने ।

- करदाताहरूको सम्पत्तिको विवरण तयार गरी वर्गीकरण गर्ने । GIS मार्फत घर नम्बर प्रणाली र Tax Mapping Database System स्थापना गर्नुपर्ने ।
- सम्पत्ति करसम्बन्धी कर शिक्षा र सचेतनाका थप कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

(ख) बक्यौता भूमिकर (मालपोत)

आर्थिक वर्ष ०७५/७६ मा यस नगरपालिकाले बक्यौता मालपोत कर संकलन गर्दै आएको छ र असूली प्रक्रियालाई अझै प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । उक्त आ.व. मा मालपोत अन्तरगत रु. २ लाख राजस्व असूली हुने अनुमान गरिए पनि आ. व. को अन्त सम्ममा नगरपालिकाले रु. ९५ हजार मात्र संकलन गर्न सकेको छ ।

यस नगरपालिकामा अझै कैयौं करदाताहरूले अधिल्ला वर्षहरूदेखि मालपोत समेत नतिरेको हुनसक्ने देखिन्छ । जग्गाको क्षेत्रफल सम्बन्धी तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको र सहभागीहरूले त्यसको अनुमान पनि गर्न नसकेका हुनाले मालपोतबाट सम्भावित आय अनुमान गर्न सकिएन । तर हरेक वर्ष मालपोत स्वरूप हुने आय भने घट्दै जाने देखिन्छ ।

(ग) व्यवसाय कर

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा व्यवसाय कर लगाउन सक्नेछ । यस नगरपालिकाको तेश्रो र चौथो नगरसभाले व्यवसाय कर सम्बन्धमा व्यवसायको किसिम र सोका लागि करका दरहरू निर्धारण गरेता पनि आ.व. ०७५/७६ को अन्त्य सम्ममा व्यवसाय कर र व्यवसाय दर्ता दस्तुरको हिसाब एकमुष्ट राखी रु. १३ लाख ३० हजार संकलन गरेको पाइयो । नगरपालिका श्रोतका अनुसार उक्त रकममा खासगरी व्यवसाय दर्ता दस्तुरको मात्रा नै रहेको छ । जुन अधिल्लो आ. व. मा भन्दा कम संकलन भएको देखिन्छ । भविष्यमा नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायहरूको तथ्याङ्क तयार गरी करको दायरामा ल्याउन सके व्यवसाय करबाट पनि उल्लेख्य राजस्व संकलन हुनसक्ने हुँदा सोही आधारमा प्रति करदाता सरदर रु. २१०० का दरले व्यवसाय कर बापत वार्षिक करीब रु. १९ लाख ७० हजार राजस्व संकलन हुने अनुमान गरिएको छ । करको संभावित करदाता र दायराको आधारमा यस नगरपालिकाको निमित्त व्यवसाय करबाट हुनसक्ने सम्भावित राजस्व संकलनको सम्बन्धमा आगामी ४ वर्षको निमित्त प्रक्षेपित अनुमान तल दिइएको छ (विस्तृत अनुसूची ५ ख मा) ।

तालिका १४: व्यवसाय कर सम्भावनाको गणना

विवरण	कूल संभावना	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
करको संभावित दायरा	शत प्रतिशत	६० प्रतिशत	८५ प्रतिशत	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत
करदाता संख्या	९५५	५७३	८१२	९५५	९५५
अनुमानित आय (रु.)	१९७०३००	११८२१८०	१६७४७५५	१९७०३००	१९७०३००

श्रोत: राप्ती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ र चौथो नगरसभाको निर्णयमा आधारित

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- स्थलगत अनुगमन गरी व्यवसायहरूको विवरण संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने र दर्ता हुन बाँकी सबै व्यवसायहरूको दर्ता तथा नवीकरण गर्ने ।
- आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयबाट राप्ती नगरपालिकाका व्यवसायीहरूको विवरण माग गरी संकलन गर्न सकिने ।

- व्यवसाय कर सम्बन्धी आवश्यक नीतिहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने ।
- आन्तरिक राजस्व कार्यालयसँग समन्वय गरी नगरपालिकालाई तिर्नुपर्ने करहरू समेत Online बाट संकलन हुने गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- स्थानीय आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने खालका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने ।
- कर सचेतना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघको समन्वयमा नियमित अनुगमन गर्ने र व्यवसाय स्थलमा कर नतिरेका करदाताहरूबाट कर अशुली गर्ने ।
- व्यवसाय कर र व्यवसाय दर्ता दस्तुरको हिसाब अलग अलग राख्ने गरी सफ्टवेयर विकास गर्ने ।

(घ) घर जग्गा बहाल कर

नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति, वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा, पोखरी पुरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएको नगरपालिकाले त्यस्तो बहाल रकममा बहाल कर लगाउन सक्नेछ । यस नगरपालिकाले बहाल करको परिचालनका लागि निर्धारण तथा संकलन सम्बन्धी पर्याप्त व्यवस्था गरेको देखिँदैन । सामान्य रूपमा बैंक तथा वित्तीय संस्था र केही व्यवसायीहरूबाट नगरपालिकाले आ. व. ०७५/७६ मा घरबहाल स्वरुप रु. १० लाख ९५ हजार संकलन गरेको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धमा कार्यशालामा भएको छलफलका आधारमा स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र रहेको घरजग्गा बहाल कर १० प्रतिशतका दरले असूली गर्ने र सोही अनुसार करदाताहरू पहिचान गरी राजस्व संकलन गरिनुपर्ने निश्कर्ष निकालिएको छ । घरजग्गा बहाल करदाताहरूको अभिलेख नगरपालिकामा नभएका कारण कार्यपालिकास्तरीय छलफल र राप्ती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५ को आधारमा व्यक्तिगत, संस्थागत र व्यवसायिक करदाताहरूलाई वर्गीकरण गरी निम्नानुसार बहालकरको सम्भाव्यता अनुमान गरिएको छ । हाल अनुमानित घरजग्गा बहाल करदाताको संख्यालाई आधार मानी बहाल प्रयोजन अनुरूप सम्भावित करको दरको आधारमा सबै करदाताहरू करको दायरामा आउने हो भने यस नगरपालिकाले तल तालिकामा उल्लेख गरिए बमोजिम वार्षिक करीब रु. ६७ लाख १४ हजार संकलन गर्नसक्ने देखिन्छ ।

तालिका १५: घरजग्गा बहाल कर सम्भावनाको गणना

करदाताको वर्गीकरण	संभावित करदाता संख्या	मासिक सरदर न्यूनतम बहाल रकम (रु.)	वार्षिक बहाल रकम (रु.)	जम्मा बहाल असूली (रु.)	घर बहाल कर (रु.)
संस्थागत	२०	२००००	२४००००	४८०००००	४८००००
व्यवसायिक (सटरहरू)	५००	१००००	१२००००	६००००००	६०००००
अन्य नीजि कोठा बहाल	१३०	१५००	१८०००	२३४००००	२३४०००
जम्मा	६५०	३१५००	३७८०००	६७४४००००	६७४४०००

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

कार्यशालाका सहभागीहरूसँगको छलफलको आधारमा यस नगरपालिकामा रहेका बहालकर सम्बन्धी करदाताको किसिम, तिनीहरूको अनुमानित संख्या तिनीहरूबाट उठ्न सक्ने सम्भावित रकमको चार आ. व. को निम्ति प्रक्षेपण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १६: घरजग्गा बहाल करको प्रक्षेपित करदाता संख्या र राजस्व संकलन

विवरण	कूल संभावित करदाता संख्या	अनुमानित बहाल कर रु.	आ.व. ०७६/७७	आ.व. ०७७/७८	आ.व. ०७८/७९	आ.व. ०७९/८०
			अनुमानित आय (रु.)			
करको संभावित दायरा	शत प्रतिशत		५० प्रतिशत	७५ प्रतिशत	८० प्रतिशत	९० प्रतिशत
संस्थागत बहाल	२०	४८००००	२४००००	३६००००	३८४०००	४३२०००
व्यवसायिक (सटर)	५००	६०००००	३००००००	४५०००००	४८०००००	५४०००००
नीजि/व्यक्तिगत	१३०	२३४०००	११७०००	१७५५००	१८७२००	२१०६००
जम्मा प्रति वर्ष	६५०	६७९४०००	३३५७०००	५०३५५००	५३७९२००	६०४२६००

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- स्थलगत अध्ययन गरी भाडामा रहेका संरचनाको विवरण संकलन गरी लगत तयार गर्ने ।
- बहाल करको दायरामा आउन बाँकी थुप्रै संस्थागत, व्यावसायिक र नीजि प्रयोजनका संरचनाहरूलाई दायराभित्र ल्याउने । घर तथा जग्गा बहालमा लगाएका करदाताहरूबाट सम्पत्ति कर असूल गर्ने बेलामा नै बहालकर असूली गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।
- घर बहाल करका सम्बन्धमा करदातालाई जानकारी दिने र न्यूनतम दर निर्धारण/करदाता स्वयंले बहाल कर घोषणा गर्ने जस्ता नीतिगत व्यवस्था गर्ने वा बहाल लिने दिने घरको कोठाको वर्गफिटका आधारमा क्षेत्रगत रुपमा फरक फरक रुपमा न्यूनतम बहाल दर तोक्ने ।
- आन्तरिक राजस्व कार्यालय जस्ता सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी अभिलेख अद्यावधि गर्ने ।
- करदाताहरूले बहाल कर छुट माग गरेमा सम्बन्धित वडा समितिले वास्तविक अवस्थाको स्थलगत अध्ययन गरी सिफारिस गरेको अवस्थामा छुट दिन सकिने कार्यविधि सहितको व्यवस्था गर्ने ।

(ड) अन्य करहरू (सवारी साधन कर, विज्ञापन कर, जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर)

- हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले सिमित सवारी साधन (अटोरिक्सा तथा इ-रिक्सा, ठेला गाडा, टाँगा र रिक्सा) हरूको मात्र दर्ता, नवीकरण तथा वार्षिक सवारी साधन कर संकलन गर्न सक्ने अधिकार पाएको छ । तर यस नगरपालिकामा हालसम्म इ-रिक्सा/अटोरिक्साहरू केही सञ्चालनमा रहेको र यस्ता सवारी करबाट आन्तरिक आयमा केही वृद्धि हुनसक्ने सम्भावना भएता पनि करको दर निर्धारण र संकलनमा ध्यान दिइएको देखिदैन । त्यसैगरी, नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचारप्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड, स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ । तर यस नगरपालिकाले विज्ञापन कर निर्धारण गरे पनि यस वापत राजस्व संकलन गर्न खासै पहल गरेको देखिदैन । पूर्व पश्चिम राजमार्गले पार गरेको यस नगरपालिकामा यस शीर्षक अन्तर्गत केही राजस्व संकलन हुन सक्ने सम्भावना रहेको र आगामी आर्थिक वर्षदेखि केही राजस्व असूली हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ । जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु करको सम्भावना भएपनि यी करहरूको दर निर्धारण र संकलनको प्रयास भएको पाइएन । त्यसैगरी, आवधिक रुपमा (बेलाबखत) संचालन गरिने कृषि औजार, मेशीन आदि भाडामा संचालन गर्ने जस्ता लगायतका व्यवसायमा पटके कर/शुल्क लगाउने व्यवस्था गरी राजस्व संकलन गर्न सकिने देखिन्छ ।

४.२ गैर कर राजस्व

(क) प्राकृतिक स्रोतको बिक्री तथा निकासी शुल्क

नगरपालिका भित्र रहेका कृषि, वनपैदावार, खानीजन्य (ढुंगा, बालुवा, गिट्टी आदि) लगायतका वस्तुहरूको बिक्री र निकासी शुल्कको व्यवस्था गरी राजस्व अभिवृद्धि गर्नसक्ने सम्भावना रहेको छ। यसरी बिक्री र निकासी शुल्क संकलन गर्दा प्रदेश सरकारले तोके बमोजिमको दरमा गर्नुपर्ने छ। त्यसकारण, यस शीर्षकमा राजस्वको सम्भावना गणना गर्दा छलफलमा सहभागीहरूको निश्कर्षका आधारमा दर निर्धारण गरिएको छ।

राप्ती नगरपालिकामा रहेका बिक्री तथा निकासीयोग्य प्राकृतिक स्रोतहरूमा ढुंगा, गिट्टी/रोडा, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थहरू रहेका छन् भने वनजन्य पदार्थहरूमा काष्ठ, गैर काष्ठ, जडीबुटी रहेका छन्। छलफलको निश्कर्षको आधारमा मागको सम्भावनाको हिसाबले यस्ता प्राकृतिक स्रोतहरूको अनुमानित बिक्री/निकासी परिमाण र प्रचलित मूल्यदर अनुसार हुनसक्ने सम्भावित आय मध्ये ऐन कानून अनुसार नगरपालिकाले प्राप्त गर्नसक्ने अंशको आधारमा यस शीर्षकबाट हुनसक्ने नगरपालिकाको आयको आगामी चार वर्षको निम्ति प्रक्षेपण निम्नानुसार गरिएको छ।

तालिका १७: प्राकृतिक स्रोतबाट संकलन हुन सक्ने सम्भावित आय

स्रोत	प्राप्त हुने बिक्री तथा निकासीबाट आयको अंश	जम्मा संभावित आय (रु.)	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
ढुङ्गा, गिट्टी/बालुवा, माटो	६० प्रतिशत	३२६०४०००	संभावित दायरा र आय रु.			
			४० प्रतिशत	५० प्रतिशत	६० प्रतिशत	८० प्रतिशत
			१३०४९६००	१६३०२०००	१९५६२४००	२६०८३२००
वन पैदावार	१० प्रतिशत	२२७००००	संभावित दायरा र आय रु.			
			५० प्रतिशत	७० प्रतिशत	८० प्रतिशत	९० प्रतिशत
			११३५०००	१५८९०००	१८९६०००	२०४३०००
जम्मा अनुमानित आय		३४८७४०००	१४९७६६००	१७८९१०००	२१३७८४००	२८९२६२००

श्रोत: नगर कार्यपालिका स्तरीय छलफल, २०७५

छलफलमा सहभागी सामुदायिक वनसंग सम्बन्धित प्रतिनिधिहरूका अनुसार वनजन्य वस्तु तर्फ काष्ठ, गैर काष्ठ, जडीबुटी आदिको बिक्रीबाट वार्षिक रु. २ करोड २७ लाख आम्दानी हुनसक्ने र संभावित मागको आधारमा ढुंगा, गिट्टी/रोडा, बालुवा, माटो बिक्री तथा निकासीबाट करीब ५ करोड ४३ लाख आम्दानी हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ। यस नगरपालिकाले प्राप्त गर्नसक्ने वनजन्य वस्तु तर्फको आयको १० प्रतिशत र नदीजन्य वस्तु तर्फको आयको ६० प्रतिशतका दरले वार्षिक क्रमशः करीब रु. २२ लाख ७० हजार र रु. ३ करोड २६ लाख गरी जम्मा करीब रु. ३ करोड ४८ लाख आम्दानी हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ (विस्तृत अनुसूची ५ ग मा)।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- बिक्रीयोग्य प्राकृतिक स्रोतहरू (जडिबुटी, काठ, ढुंगा, रोडा, बालुवा) को परिमाण बारे यकीन तथ्याङ्क व्यवस्थित गरिनुपर्ने र तिनको बिक्री तथा निकासी शुल्क संकलनको प्रभावकारी कार्यविधि र योजना निर्माण गर्नुपर्ने।
- सम्भाव्य सबै स्रोतहरूको वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियममा उल्लेखित प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (Initial Environmental Examination – IEE) गरिनुपर्ने।
- सामुदायिक वन व्यवस्थापनबाट उपभोक्ता बाहेक बाह्य बजारमा बिक्री गर्ने वनजन्य वस्तुको बिक्री नीति स्पष्ट गर्नुपर्ने।

(ख) बहाल विटौरी शुल्क

कानूनतः नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सार्वजनिक/सरकारी जग्गा र त्यसमा बनेका संरचनाको उपयोग बापत बहाल विटौरी शुल्क लगाई राजस्व संकलन गर्न सक्दछ । राप्ती नगरपालिका अन्तरगत विभिन्न ठाउँमा सार्वजनिक जग्गाहरू रहेका

छन् । तर ती सार्वजनिक जग्गाहरूको नाप नक्सा यकिन भैसकेको छैन । साथै कतिपय सार्वजनिक जग्गाहरू व्यक्तिले भोगचलन गर्दै आएको र कतिपय सार्वजनिक जग्गाहरू बाढी पहिरो जस्ता प्राकृतिक जोखिममा रहेको अवस्था छ । ती सार्वजनिक जग्गाहरूको उचित संरक्षण र व्यवस्थापन गरेर बसपार्क, हाटबजार र सटरहरू निर्माण समेत गरी नगरपालिकाले राजस्व संकलन गर्नसक्ने सम्भावना देखिन्छ । हाललाई पर्ती जग्गामा बसोबास गर्ने करीब ४००० घर/संरचनाहरूलाई मात्र पनि यस शुल्कको दायरामा ल्याउनसक्दा नगरपालिकालाई हुनसक्ने आयको चार वर्षको प्रक्षेपण निम्नानुसार गरिएको छ ।

तालिका १८: बहाल विटौरी शुल्कबाट संकलन हुन सक्ने सम्भावित आय

विवरण	करदाता संख्या र आय रकम	अनुमानित आय (रु.)			
		आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
संकलनको संभावित दायरा	शत प्रतिशत	६० प्रतिशत	८५ प्रतिशत	९० प्रतिशत	९५ प्रतिशत
शुल्क लगाउन योग्य संरचना संख्या	४०००	२४००	३४००	४०००	४०००
अनुमानित आय (रु.) प्रति करदाता रु. ५००/- का दरले	२००००००	१२०००००	१७०००००	१८०००००	१९०००००

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- सार्वजनिक जग्गाहरू भएको स्थानको पहिचान गरी तिनीहरूको नापनक्सा अध्यावधिक गर्ने ।
- बाढी पहिरो जस्ता प्राकृतिक जोखिममा रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण गर्ने ।
- व्यक्तिहरूले भोगचलन गर्दै आएका सार्वजनिक जग्गालाई नगरपालिकाको मातहतमा/राजस्वको दायरामा ल्याउने ।
- सार्वजनिक जग्गाहरूमा सम्भाव्य भौतिक संरचना निर्माण गरी बहालमा लगाउने ।

ग) फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ को उपदफा २ र खण्ड (ख) मा उल्लेख भए बमोजिम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेको पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ती जस्ता सेवा सुविधामा सेवा शुल्क लगाउने व्यवस्था गरेको छ । हाल नगरपालिकाले आफ्नै श्रोत साधन मार्फत फोहरमैला व्यवस्थापन गर्दै आएको छ र नगरवासीहरूसँग खास शुल्क लिएको छैन । केही वडाहरूमा भने नीजि क्षेत्रले नगरपालिकासँग कुनै सम्भौता नगरी निश्चित शुल्कका आधारमा संकलन गरेको छ ।

नगरपालिकाले निम्नानुसारका घर/संस्था/व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरूलाई निम्नानुसार मासिक शुल्क तोकी तिनीहरूको न्यूनतम संख्याका आधारमा फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क बापत वार्षिक निम्न बमोजिम रकम संकलन गर्न सक्ने देखिन्छ (तालिका १९)

तालिका १९: फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्कबाट उठनसक्ने रकमको प्रक्षेपण

क्र.सं.	करदाताको वर्गिकरण	संभावित करदाता संख्या	मासिक शुल्क (रु.)	संभावित आय रु.			
				आ.व. ०७६/७७	आ.व. ०७७/७८	आ.व. ०७८/७९	आ.व. ०७९/८०
१	व्यक्तिगत घर (बजार क्षेत्र)	१०००	१००	१२०००००	१३२००००	१४५२०००	१५९७२००
२	संस्थागत (बजार क्षेत्र)	२००	५००	१२०००००	१३२००००	१४५२०००	१५९७२००
३	व्यापार तथा व्यवसाय						
	उद्योग तथा व्यापार	१०००	२००	२४०००००	२६४००००	२९०४०००	३१९४४००
	होटलहरु	१०	१०००	१२००००	१३२०००	१४५२००	१५९७२०
	अस्पताल नर्सिङ होम	५	१०००	६००००	६६०००	७२६००	७९८६०
	वार्षिक अनुमानित न्यूनतम रकम (रु.)			४९८००००	५४७८०००	६०२५८००	६६२८३८०

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

सुधारका लागि गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु:

- नगरपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा सम्बन्धी छुट्टै ऐन जारी गर्ने ।
- फोहरमैला व्यवस्थापन तथा ढल सेवाबाट प्राप्त हुने आम्दानी नगरपालिकाले एउटा छुट्टै शीर्षकमा राखी फोहरमैला व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण र सो सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रममा खर्च गर्ने ।
- ढल जडान भएका क्षेत्रहरुमा सम्पत्ति कर सँगसँगै अनिवार्य रुपमा ढल सेवा शुल्क लिन सकिने । ढल भएका क्षेत्रका घर नक्सापास गर्दाको समयमा नै जडान शुल्क लिन सकिने ।
- अस्पताल, वित्तीय संस्था, सरकारी तथा गैरसरकारी लगायत शिक्षण संस्थाहरुबाट पहिलो चरणमा एकमुष्ट फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क संकलन गर्ने ।
- बजार क्षेत्रका घरधुरी, होटल तथा व्यवसायीहरुबाट मासिक फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्कका लागि टोलसुधार समिति, उद्योग वाणिज्य संघ आदिको सहयोग र समन्वयमा संकलन गर्ने ।
- निजी क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट प्रतिस्पर्धा गराई वा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी कानूनको आवश्यक प्रक्रिया अबलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहरमैला व्यवस्थापन गराउने र सो संस्था वा निकायबाट मात्र सेवा शुल्क उठाउन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।
- माथि उल्लेख भएका नीति निर्माण, अन्य आवश्यक कार्य तथा अनुगमनका लागि नगरप्रमुखको अध्यक्षतामा छुट्टै फोहरमैला व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सकिने ।

(घ) अन्य सम्भावित पूर्वाधार उपयोग महशुल

यस नगरपालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्र रहेका सडक, सिंचाई, खानेपानी लगायतका पूर्वाधारहरुमा उपयोग शुल्क लगाउन सक्ने भए पनि हाल त्यसको त्यति सम्भावना देखिदैन । बरु, चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज संग जोडिएको यस नगरपालिका क्षेत्रमा धार्मिक, सांस्कृतिक एवं प्राकृतिक क्षेत्रलाई समेटेटी पर्यटन क्षेत्र निर्धारण र आवश्यक पर्यटन पूर्वाधारको निर्माण गरी पर्यटन शुल्क लगाउन सक्ने सम्भावना पनि रहेको छ । चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज भ्रमण/अवलोकन गर्न ठूलो संख्यामा आउने स्वदेशी एवं विदेशी पर्यटकहरुलाई बोटिङ्ग, जीप सफारी आदि पर्यटन तथा मनोरञ्जन सम्बन्धी प्याकेज र खुल्ला चिडियाखानाको माध्यमबाट थप आकर्षण दिई पर्यटक प्रवेश शुल्क तथा सेवा शुल्कको रुपमा आम्दानी गर्नसक्ने राम्रो सम्भावना छ । त्यसैगरी, नगरपालिकाले आफ्नै लगानी वा सार्वजनिक-नीजि साभेदारीमा सपिङ्ग कम्प्लेक्स, बसपार्क, कोल्ड स्टोरेज, प्रशोधन केन्द्र (दुग्ध, तरकारी, मह, जडीबुटी आदि) जस्ता पूर्वाधार विकास गरी भविष्यमा त्यसबाट राम्रो आम्दानी गर्नसक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

वित्तीय संस्थाहरुबाट ऋण, नीजि क्षेत्रको लगानी साथसाथै सहकारी र समुदायको सहभागिता मार्फत् यस्तो आयोजनाहरुको कार्यान्वयन गर्न सकिनेमा नगरपालिका क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर सृजना हुने र दिगो आन्तरिक श्रोत मार्फत् आत्मनिर्भरतर्फ उन्मुख हुने र नगरवासीलाई गुणस्तर सेवा प्रवाह गर्ने अवसरको सृजना हुन्छ । पूर्वाधार निर्माणमा समय लाग्ने भएकोले यी शीर्षकहरुबाट नगरपालिकालाई हुनसक्ने आयको चार वर्षको निम्ति प्रक्षेपण हाललाई समावेश गरिएको छैन ।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु

- नगरपालिका भित्र यस्ता संभावित श्रोतहरुको आंकलन गर्ने र संभव हुने श्रोतमा शुल्क निर्धारण गर्ने ।
- संभावित आयमूलक परियोजनाहरुमा लगानी गर्ने वा लगानीको वातावरण श्रृजना गर्ने ।
- नगरपालिकाले आर्थिक विकास र उद्यमशिलता क्षेत्रका लागि कूल बजेटको निश्चित प्रतिशत (जस्तै- २५ देखि ३० प्रतिशतसम्म) लगानी गर्ने नीति तय गर्ने ।

(ड) व्यवसाय दर्ता नवीकरण शुल्क

नेपालको संविधान र स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार स्थानीय तहहरुले एफएम रेडियो सञ्चालन, 'घ' वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, नीजि विद्यालय स्थापना, स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन तथा कोचिङ सेन्टर, औषधि पसल, हाउजिङ्ग/रियल स्टेट जस्ता व्यवसायिक संस्थाहरुको दर्ता, नवीकरण गरी सोको दस्तुर संकलन गर्नसक्ने छन् । नगरपालिकामा भएको छलफलका अनुसार, व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण सन्दर्भमा अनुमानित व्यावसायिक प्रतिष्ठानको संख्या र प्रति प्रतिष्ठान सरदर करीब रु. २९००/- का दरले हुनसक्ने चार वर्षको आय अनुमान तल तालिकामा दिइएको छ (विस्तृत अनुसूची ५ घ मा) ।

तालिका २०: व्यवसाय दर्ता दस्तुर सम्भावनाको गणना

विवरण	करदाता संख्या र आय रकम	अनुमानित आय (रु.)			
		आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
संकलनको संभावित दायरा	शत प्रतिशत	५० प्रतिशत	७५ प्रतिशत	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत
व्यवसायको संख्या	९५५	४७८	७१६	९५५	९५५
अनुमानित आय (रु.)	२७७३३००	१३८६६५०	२०७९९७५	२७७३३००	२७७३३००

स्रोत: नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु

- नगरपालिका भित्र सञ्चालनमा आएका वा भविष्यमा आउन सक्ने थप विभिन्न किसिमका व्यवसाय तथा संस्थाहरुको दर्ता र नवीकरण शुल्क निर्धारण गर्ने ।
- स्थलगत अनुगमन गरी व्यवसायहरुको विवरण संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने र दर्ता हुन बाँकी सबै व्यवसायहरुको दर्ता तथा नवीकरण गर्ने ।
- आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयबाट राप्ती नगरपालिकाका व्यवसायीहरुको विवरण माग गरी संकलन गर्न सकिने ।
- स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघको समन्वयमा नियमित अनुगमन गर्ने ।

(ड) अन्य सेवा शुल्क तथा दस्तुरहरू

नगरपालिकाले नगरवासी तथा सेवाग्राहीहरूलाई विभिन्न सेवा प्रदान गरेबापत तोकिएको दरमा सेवा शुल्क संकलन गर्ने सक्ने प्रावधान छ । यस अन्तर्गत नगरपालिकाले प्रदान गर्ने नक्सापास दस्तुर, सिफारिस (संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नागरिकता सिफारिस, घरबाटो सिफारिस, वैदेशिक कामकाजको लागि सिफारिस, आदि), नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, अन्य प्रसासनिक सेवा (घरजग्गा नामसारी, धितो/सम्पत्ति मूल्यांकन, आय प्रमाणित, घरजग्गाको चारकिल्ला प्रमाणित आदि) जस्ता सेवा प्रदान गरेबापत लिईने दस्तुर पर्दछ, जुन नगरपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्येको एक हो । नगरपालिकाले यस्ता दस्तुरहरूको दररेट नगरसभाबाट निर्धारण गर्नुका साथै विभिन्न शीर्षकहरूमा रकम समेत संकलन गरिरहेको छ । नगरपालिकामा त्यस्ता शीर्षकगत सेवा सम्बन्धी अलग अभिलेख नराखिएको र हरेक वर्ष कस्ता किसिमका सेवा कति संख्यामा प्रदान गरिन्छ भन्ने खास आंकलन गर्न मुश्किल हुने भएकोले यस्ता सेवाहरूबाट आ. व. ०७५/७६ मा भएको आयलाई आधार मानी कारोबारमा वृद्धि हुनसक्ने अनुमानको आधारमा १० प्रतिशतका दरले आयमा वृद्धि हुनसक्ने अनुमान सहित चार वर्षको निम्त आय प्रक्षेपण गरिएको छ (हेर्नुहोस् परिच्छेद ६, तालिका २२) ।

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

- शीर्षकगत तथ्यांक व्यवस्थित गर्दै जाने ।

परिच्छेद पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा राप्ती नगरपालिकाबाट उपलब्ध सूचनाहरूको विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट प्राप्त निश्कर्षको आधारमा तयार पारिएको नगरपालिकाको प्रभावकारी रूपमा आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका निम्ति अपनाइने रणनीति तथा कार्यनीतिहरू र राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१ प्रभावकारी राजस्व परिचालनको निम्ति अपनाइने रणनीतिहरू र कार्यनीतिहरू

सहभागितामूलक छलफलबाट पहिचान गरिएका राप्ती नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी बनाउन अपनाइने रणनीति तथा कार्यनीतिहरू निम्नानुसार रहेका छन् । यी रणनीति र कार्यनीतिलाई अवलम्बन गर्दै सो अनुरूपको कार्ययोजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्दै जानसके यस नगरपालिकाको राजस्वमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुन सक्ने देखिन्छ ।

रणनीतिहरू

१. स्थानीय ऐनकानूनहरूलाई आवश्यक परिमार्जन सहितको कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थापन गरिने छ ।
२. स्थानीय राजस्व परामर्श समितिलाई थप प्रभावकारी बनाइने र राजस्व शाखालाई उन्नत प्रविधि, प्रभावकारी संगठनात्मक व्यवस्था, दक्ष जनशक्ति र उपयुक्त पूर्वाधारको व्यवस्था सहित सुदृढ गरिने छ ।
३. सम्बन्धित ऐन नियममा भएको व्यवस्था अनुरूपको राजस्व संग सम्बन्धित व्यवस्थित र वर्गीकृत तथ्याङ्काधार व्यवस्थित गरिने छ ।
४. करदाताहरूलाई कर/शुल्क को महत्व, कर व्यवस्था सम्बन्धमा शिक्षित गराइने र करदाताहरूसँग निरन्तर अन्तरक्रिया र संवाद गरी समयमा कर तिर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।
५. करदातामैत्री, सरल, चुस्तदुरुस्त कर असूली प्रणाली व्यवस्थित गरिनेछ ।
६. कर सम्बन्धी सूचनाहरूमा नागरिकहरूको पहुँच पुऱ्याई पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम राखिनेछ ।
७. एकल कर असूली प्रणाली र एक अर्को करसंगको आवद्धताको नीति (जस्तै- संस्थागत घरबहाल करलाई व्यवसायकरसँग र व्यक्तिगत बहाल करलाई सम्पत्ति करसँग आवद्ध गरी असूली गर्ने) अपनाइनेछ ।
८. कर, शुल्क, सेवा शुल्क आदिको दर तथा दायरा निर्धारण गर्दा निजी क्षेत्र तथा सरोकारवालाहरूको सहभागिता जुटाइनेछ । राजस्व असूलीको सन्दर्भमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ, उपभोक्ता समिति, टोल विकास समिति, सहकारी संस्था जस्ता सरोकारवाला निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
९. राजस्व अभिवृद्धि गर्ने खालका आयमूलक कार्यक्रम (पूँजीगत लगानीका आयोजना) हरूमा लगानीमा जोड दिइनेछ ।
१०. कर नतिर्ने/ दर्तामा नआएका करदाताहरूको नाम सार्वजनिक गरिनेछ, र कर असूलीलाई सेवा प्रवाहसँग जोडेर कर तिर्न प्रेरित गरिनेछ । कतिपय करको सन्दर्भमा कर स्वघोषणाको सुविधा प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ ।

कार्यनीतिहरू

१. नगरपालिकाको सम्पत्ति कर तथा भूमिकर (मालपोत), व्यवसाय कर, घरजग्गा बहाल कर लगायत अन्य राजस्वका क्षेत्रहरूको कर निर्धारण, कर असूली, कर छुट, कर अनुपालन सम्बन्धी कानून तर्जुमा तथा आवश्यक परिमार्जन गरिनेछ ।
२. वडास्तरबाट राजस्व संकलन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन कम्प्यूटर सफ्टवेयर लगायतका पूर्वाधारको व्यवस्था र राजस्व संकलन सम्बन्धी तालीम मार्फत् वडाका कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
३. राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको कार्यविवरण (Terms of Reference) का आधारमा कार्यसम्पादन मूल्यांकन गरी पुरस्कार र दण्डको व्यवस्था गरिनेछ ।

४. राजस्व असूलीमा बढी मेहनत गरी धेरै राजस्व संकलन गर्ने वडालाई प्रोत्साहन अनुदान दिने नीति लिइनेछ ।
५. पूर्वाधार उपयोग शुल्कका लागि सेवाग्राहीहरुबाटै लागत र सञ्चालन खर्च असूल गर्ने गरी सेवा शुल्क निर्धारण गरिनेछ ।
६. शीर्षकगत रुपमा नै करदाताको व्यक्तिगत विवरण सहितको तथ्यांक आधार तयार गरिनेछ ।
७. करदाताहरुका लागि पुरस्कार र दण्ड/जरीवानाको नीति पूर्ण रुपमा लागु गरिनेछ । राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालयहरुमा आवश्यक सूचना प्रविधि तथा उपकरण प्रबन्ध मिलाई वडा कार्यालयहरुलाई सूचना सञ्जालमा जोडिनेछ ।
८. पूर्वाधार उपयोग महशुल, घर जग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर जस्ता श्रोत परिचालन गर्न निजी क्षेत्र, व्यवसायीसँग सहकार्य गरिनेछ ।
९. नियमित एवं बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान गरिनेछ । साथै समयमा कर तिर्ने करदातालाई कर छुटको व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा थप प्रभावकारिता ल्याइनेछ ।
१०. स्थानीय करबारे सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउने कर सचेतना कार्य समुदाय/टोल एवं वडास्तरमा सञ्चालन गरिनेछ । APPs वा SMS मार्फत करदातालाई आफूले तिर्नुपर्ने करका विषयमा अग्रिम जानकारी गराइनेछ ।
११. आन्तरिक राजस्व विभागबाट व्यवसायी तथा घरजग्गा बहाल करदाताको विवरण संकलन गरिनेछ ।
१२. राजस्व अभिलेखलाई वडास्तर देखि नै व्यवस्थित गरिनेछ ।
१३. कर/राजस्व सूचना जानकारी अर्धवार्षिक एवं वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकाको वेभसाईटमा राखिने छ । साथै यस्तो सूचनाहरु स्थानीय स्तरमा पहुँच हुने गरी एफ.एम.रेडियो मार्फत प्रसारण गरिनेछ ।

५.२ राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस अध्ययन र नगरस्तरीय छलफलका आधारमा तयार गरिएको राजस्व सुधार कार्ययोजना देहाय बमोजिमको रहेको छ :

तालिका २१: राजस्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरु	सुधारका क्रियाकलापहरु	समयावधि	जिम्मेवारी
क. कर राजस्व			
सम्पत्ति कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ सम्पत्ति कर सम्बन्धमा पदाधिकारीहरुलाई अभिमुखीकरण गर्ने ■ करदाता सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने 	२०७६ कार्तिक मसान्तसम्म वर्षको दुई पटक (असोज र वैशाख)	<ul style="list-style-type: none"> • नगरकार्यपालिका, नगरसभा • राजस्व परामर्श समिति • प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत • राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> ■ करदाता सर्वेक्षण गरी करदाता विवरण अद्यावधिक (GIS मार्फत Tax Mapping Database System माफत्) गर्ने 	२०७६ मंसीर मसान्तसम्म	<ul style="list-style-type: none"> • राजस्व शाखा • IT Section
	<ul style="list-style-type: none"> ■ परिवर्तित कानून बमोजिम हालको Software मा सुधार गरी वडातहसम्म Network प्रणाली सुरु गर्ने 	२०७६ मंसीर मसान्तसम्म	<ul style="list-style-type: none"> • राजस्व शाखा र सफ्टवेयर प्रदायक संस्था
भूमिकर (मालपोत)	<ul style="list-style-type: none"> ■ जमीनको वर्गीकरण गरी करदाता पहिचान गर्ने, तथ्याङ्क व्यवस्थित गर्ने र जग्गाको किसिम अनुसार दर निर्धारण गर्ने र असूली गर्ने । 	आ. व. ०७६/७७ देखि नै लागू हुने गरी	<ul style="list-style-type: none"> • नगर कार्यपालिका, नगरसभा • राजस्व परामर्श समिति • राजस्व शाखा • वडा कार्यालय
	<ul style="list-style-type: none"> ■ नगरपालिका भित्र रहेका व्यवसायहरुको स्थलगत दर्ता, नवीकरण र कर असूली अभियान सञ्चालन गर्ने र तथ्याङ्क 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> • नगर कार्यपालिका • प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत • वडा कार्यालयहरु

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
व्यवसाय कर	व्यवस्थित गर्ने ।		<ul style="list-style-type: none"> राजस्व शाखा स्थानीय उ. वा. संघ
	<ul style="list-style-type: none"> व्यवसायीहरूलाई कर सम्बन्धी एक दिने सचेतना अभिमुखीकरण आयोजना गर्ने 	२०७६ मंसिर १५ सम्ममा	<ul style="list-style-type: none"> प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	<ul style="list-style-type: none"> दर्ता नभएका व्यवसायीलाई नगरपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत सूचना जारी गर्ने 	आर्थिक वर्ष भरी नियमित रूपमा	<ul style="list-style-type: none"> नगर कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	<ul style="list-style-type: none"> निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरू र व्यवसायीहरूसँग नियमित छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने 	निरन्तर	<ul style="list-style-type: none"> नगर कार्यपालिका
	<ul style="list-style-type: none"> समयमा ऐन, नियम बनाइ सो को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति नगर कार्यपालिका नगरसभा
घर जग्गा बहाल कर	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको विवरण संकलन गर्ने घरबहाल करको लागि आवश्यक स्वघोषणा फारमहरू तयार गर्ने, 	२०७६ श्रावण दोश्रो हप्तासम्म	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा लेखा शाखा जिन्सी शाख
सवारी साधन कर	<ul style="list-style-type: none"> यातायात कार्यालयको सहयोगमा लगत अद्यावधिक गर्ने कार्यविधि तयार गरी सञ्चालनलाई नियमित बनाउने साना सवारी साधन दर्ता कार्य शुरु गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
जडिवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	<ul style="list-style-type: none"> संभाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
विज्ञापन कर	<ul style="list-style-type: none"> संभाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
ख. गैर कर राजस्व			
बहाल विटौरी शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> पर्ती जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने र करको दायरामा ल्याउने प्रकृति अनुसार बहाल विटौरी शुल्क न.पा. आफैले वा ठेक्का मार्फत् संकलन गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
प्राकृतिक स्रोत बिक्री तथा निकासी शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक वनबाट बिक्रीका लागि वार्षिक रूपमा बिक्रीयोग्य हुने काठजन्य तथा गैर काष्ठ पैदावार, जडिवुटीको आँकडा तयार पार्ने प्राकृतिक स्रोतहरूको बिक्री मूल्य निर्धारण गर्ने, संकलन गर्ने ढुंगा, गिट्टि, बालुवा उत्खनन/संकलन 	आ.व. ०७६/०७७ देखि नै शुरु गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका सम्बन्धित शाखा

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) गर्ने		
स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> सपिङ्ग कम्प्लेक्स निर्माण, पर्यटकीय क्षेत्रका रूपमा विकास गर्ने, सिटीहल तथा शीत भण्डारको निर्माण, जडिवुटी प्रशोधन केन्द्रको स्थापना तथा अन्य पूर्वाधारहरू (वसपार्क, सटर र हाटबजार) निर्माण गरी उपयोग सेवा शुल्क असूली गर्ने फोहरमैला व्यवस्थापन गरी सेवा शुल्क असूली गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ देखि निरन्तर	<ul style="list-style-type: none"> नगर कार्यपालिका स्थानीय राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> दर्ता गर्नुपर्ने संघसंस्थाहरूको विवरण संकलन गर्ने (नगर प्रोफाइल समेतको सहयोगमा) व्यवसायको प्रकृति अनुसार वर्गीकरण गर्ने र दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर निर्धारण गर्ने 	२०७६ मंसीर मसान्तसम्म	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति, राजस्व शाखा
नक्सा पास दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> नक्सापास सम्बन्धमा जनचेतना जगाउने आवश्यक प्राविधिक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने 	२०७६ मंसीर मसान्तसम्म	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समिति, प्राविधिक शाखा, नगर कार्यपालिका
	<ul style="list-style-type: none"> नियमित अनुगमन र दण्ड जरिवाना लगाउने 	आ.व. ०७६/७७ बाट प्रारम्भ गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> प्राविधिक शाखा राजस्व शाखा
अन्य दस्तुर तथा सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> सेवा शुल्क लगायतका सिफारिस र प्रमाणीकरण दस्तुर सम्बन्धमा नगरसभाले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि सहयोग गर्न नागरिकसँग आह्वान गर्ने नगरपालिकाको अनुरोध स्थानीय रेडियोमार्फत सार्वजनिक गर्ने 	२०७६ मंसीर मसान्तसम्म	<ul style="list-style-type: none"> लेखा शाखा राजस्व शाखा
ग. आर्थिक विकास र पूँजीगत लगानी			
सम्भाव्य आर्थिक क्षेत्रको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय आर्थिक विकास रणनीतिक योजना तयार गर्ने आर्थिक संभाव्य भएका बहुवर्षीय आयोजना क्षेत्रहरूको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तथा आयोजना बैंक तयार गर्ने आर्थिक उद्यमशीलता सम्बन्धी कार्यक्रमको योजना तयार गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ देखि शुरू गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> नगर कार्यपालिका सम्बन्धित वडा कार्यालय निजी क्षेत्र
घ. राजस्व प्रशासन व्यवस्थापन			
मानवीय संसाधन व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावित संगठनात्मक ढाँचा अनुरूप राजस्व शाखाको दरबन्दी परिपूर्ति गर्ने राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरूलाई असल अभ्यासबारे जानकारी दिन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम आयोजना गर्ने नगरपालिका तथा वडा कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई कर तथा राजस्व प्रशासन र अभिलेखन बारे तालिम 	नियमित	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका

सुधारका क्षेत्रहरु	सुधारका क्रियाकलापहरु	समयावधि	जिम्मेवारी
	<p>प्रदान गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> राजस्व शाखामा काम गर्ने कर्मचारीलाई राजस्व संकलन र सफ्टवेयर सम्बन्धी तालिम दिने 		
राजस्व संकलन तथा अभिलेख	<ul style="list-style-type: none"> ऐन नियम अनुसारको राजस्व अभिलेख सम्बन्धी एकीकृत सफ्टवेयर तयार पार्ने, करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा इन्ट्री गर्ने राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर तथा कम्प्युटरकृत प्रणाली थप व्यवस्थित गर्ने 	आ.व. ०७६/७७ भित्र शुरु गरी नियमित गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> केन्द्र सरकार, नगर कार्यपालिका, वडा कार्यालयहरु
सूचना तथा पारदर्शिता	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय सञ्चार माध्यमबाट करदाताहरुलाई कर तिर्न प्रोत्साहित गर्ने सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने नगरपालिका र वडामा करको दररेट सहित नागरिक वडापत्र राख्ने 	मासिक रुपमा	<ul style="list-style-type: none"> प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत वडा सचिवहरु
अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन गरी छुटेका करदातालाई करको दायरामा ल्याउने । 	प्रत्येक तीन महिनामा	<ul style="list-style-type: none"> कार्यपालिका वडा कार्यालयहरु
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	<ul style="list-style-type: none"> करदातालाई सम्मान (बढी कर तिर्नेलाई) राजस्व असूली सन्दर्भमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी कर्मचारीलाई प्रोत्साहन दिने 	वार्षिक रुपमा (नगर सभाको अवसरमा)	<ul style="list-style-type: none"> प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत नगर कार्यपालिका
राजस्व प्रशासनको प्रभावकारिताका लागि बन्दोवस्ती	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकता अनुसार नगरपालिकामा राजस्व शाखाको लागि कार्यकक्ष, कम्प्युटर, प्रिन्टर, मोटरसाईकल, इन्भर्टर सहितको सुविधा उपलब्ध गराउने 	आ.व. ०७६/७७ शुरु देखि	<ul style="list-style-type: none"> नगर कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

नोट: नगरपालिकाले माथि उल्लेखित कार्यक्रमको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नु पर्ने

श्रोत: नगरपालिकासँगको छलफलबाट तयार गरिएको, २०७५

परिच्छेद छः आगामी चार वर्षको आय प्रक्षेपण

संभावित करदाताको संख्या, वर्तमान करको दर, विगतको प्रवृत्ति आदिका आधारमा यस राप्ती नगरपालिकाको आगामी चार आर्थिक वर्ष (आ.व. ०७६/७७ देखि ०७९/८० सम्म) को राजस्वको प्रक्षेपण यस परिच्छेदमा गरिएको छ ।

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

यो राजस्व अनुमान गर्दा अधिल्लो परिच्छेदमा उल्लेखित राजस्व सुधार कार्ययोजनामा राखिएका क्रियाकलापहरु र तिनको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन्छ भन्ने विश्वासको आधारमा तयार गरिएको हो । यसले नगरपालिकालाई राजस्व सम्बन्धी लक्ष निर्धारण गर्न र वार्षिक बजेट अनुमानको निम्ति मार्गदर्शकको रूपमा सहयोग गर्दछ भन्ने विश्वास गरिएको छ । साथै, राजस्व प्रक्षेपण देहायअनुसारका मान्यताहरुका आधारमा तयार पारिएको छ :

मान्यताहरु:

- यो राजस्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण खासगरी नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारीहरु र सरोकारवाला संघ संस्था निकायका प्रतिनिधिहरु समेतको उपस्थितिमा व्यापक छलफलको आधारमा तयार गरिएको छ । जसको कारण प्रक्षेपण जनाधरित, यथार्थताको नजीक हुनेछ र कर संकलन प्रक्रियामा संलग्न सबै पक्षले यसको स्वामित्व लिनेछन् भन्ने मान्यता राखिएको छ ।
- विगतदेखि नै नगरपालिकाले संकलन गर्दै आएको सम्पत्ति कर, मालपोत, घर जग्गा बहाल कर, व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर आदि संकलन भविष्यमा अझ बढी प्रभावकारी ढंगले हुनेछ । यसैगरी, व्यवसाय करलाई समेत करको दायरामा ल्याउने लक्ष्य लिइएको छ ।
- राजस्व प्रशासनमा सुधार, जनप्रतिनिधिहरुको सक्रियता र जनचेतनामूलक कार्यक्रम गरी करदाताहरुलाई करको दायरामा ल्याउने लक्ष्य राखिएको छ ।
- प्रक्षेपित कर तथा गैर कर राजस्वको सन्दर्भमा नगरस्तरीय छलफलको निष्कर्षको आधारमा करदाताहरु करको दायरामा आउने अनुमान गरी आयको प्रक्षेपण गरिएको छ ।
- नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट आ. व. ०७५/७६ का लागि प्राप्त समानीकरण र सशर्त अनुदान रकममा वार्षिक १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।
- बहाल विटौरी शुल्क, प्राकृतिक श्रोत बिक्री तथा निकासी कर र पूर्वाधार सेवा शुल्क ०७६/७७ देखि नै केही असूली हुनसक्ने अनुमान गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।
- प्राकृतिक श्रोत बिक्री र निकासी शुल्कबाट संकलन हुने रकम सम्बन्धित निकायसँग बाँडफाँड पछि नगरपालिकाले प्राप्त गर्नसक्ने सम्भावनाको आधारमा आयको गणना गरिएको छ ।
- राजस्व संकलनको हिसाबले तत्काल सम्भावना नदेखिएको र तथ्यांक उपलब्ध नभएका शीर्षकहरुको बारेमा उल्लेख गरिएको छैन ।
- नगरपालिकाको वर्तमान जनसंख्या, आर्थिक गतिविधि, नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा, सम्पत्तिको मूल्याङ्कन दर र राजस्व (कर तथा गैर कर) का दरहरु आगामी चार आर्थिक वर्षसम्म यथावत रहनेछ भन्ने मान्यता राखिएको छ ।

६.२ नगरपालिकाको आगामी चार आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

तालिका २२: नगरपालिकाको आय संरचना (रु. हजारमा)

क्र.सं.	राजस्वका शीर्षकहरू	आ. व. ०७५/७६		आगामी चार आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण				प्रक्षेपणका आधारहरू
		अनुमानित	यथार्थ	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०	
१	कर तर्फ	२२३००	७१६८	१२२७५	१५२२०	१६३१६	१७३३७	
१.१	सम्पत्ति कर	१८७९५	५९७९	६४३६	७०७९	७४०१	७५९४	तालिका १३ बमोजिम
१.२	भूमि कर (मालपोत)	२००	९५					
१.३	घर जग्गा बहाल कर	२२००	१०९४	३३५७	५०३६	५३७१	६०४३	तालिका १६ बमोजिम
१.४	व्यवसाय कर			११८२	१६७५	१९७०	१९७०	तालिका १४ बमोजिम
१.५	सवारी साधन कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	१००		१००	११०	१२१	१३३	झल संकलनमा नरहेको भएता पनि आ. व. ०७६/७७ देखि संकलन हुनसक्ने अनुमानित आयको आधारमा वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान
१.६	जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर			१५०	१६५	१८२	२००	
१.७	मनोरन्जन कर	५		५०	५५	६१	६७	
१.८	विज्ञापन कर	५००		५००	५५०	६०५	६६६	
१.९	अन्य कर	५००		५००	५५०	६०५	६६६	
२	नैर तर्फ	३३६२७	५९५३१	७५३७२	८३८७७	९१८३१	१०२५९२	
२.१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवं माटोजन्य वस्तुको विक्री	५०००	७८१२	१३०४२	१६३०२	१९५६२	२६०८३	तालिका १७ बमोजिम
२.२	बन पैदावारबाट प्राप्त आय			११३५	१५८९	१८१६	२०४३	तालिका १७ बमोजिम
२.३	दर्ता तथा नविकरण दस्तुर (व्यवसाय दर्ता समेत)		१३३०	१३८७	२०८०	२७७३	२७७३	तालिका २० बमोजिम
२.४	नक्सापास दस्तुर	४०००	२५७३	३०८७	३३९६	३५६६	३७४४	आ. व. ०७५/७६ को आयमा शुरु (०७६/७७)मा अभियानको कारण २० प्रतिशत र त्यसपछि क्रमशः १०, ५ र ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.५	व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क	२००	१९४	२०४	२१४	२२५	२३६	वार्षिक ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.६	सिफारिश दस्तुर	५१००	४६९२	५१६१	५६७७	६२४५	६८६९	वार्षिक ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.७	बहाल विटौरी शुल्क			१२००	१७००	१८००	१९००	तालिका १८ बमोजिम
२.८	पार्किङ्ग शुल्क							न.पा. का अनुसार तत्काल खासै प्रभावकारी नरहेको

क्र.सं.	राजस्वका शीर्षकहरु	आ. व. ०७५/७६		आगामी चार आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण				प्रक्षेपणका आधारहरु
		अनुमानित	यथार्थ	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०	
२.९	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क			४९८०	५४७८	६०२६	६६२८	तालिका १९ बमोजिम
२.१०	अन्य सेवा शुल्क (स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा)							न.पा. का अनुसार तत्काल खासै प्रभावकारी नरहेको
२.११	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्यांकन दस्तुर समेत)	२०००	३२९६	३४६०	३६३४	३८१५	४००६	वार्षिक ५ प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.१२	दण्ड जरिवाना	१००	१२	१२	१३	१४	१४	वार्षिक ५ प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.१३	अन्य राजस्व (टेण्डर बिक्री)			१००	११०	१२१	१३३	वार्षिक १० प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.१४	नगरपालिका सम्पत्ति बहाल आय	१५००	१००५	१०५५	११०८	११६३	१२२१	वार्षिक ५ प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
२.१५	सम्पत्ति तथा अन्य बिक्री							अस्थायी प्रकृतिको आय आधार भएकाले गणना नगरिएको
२.१६	अन्य	१५७२७	३८६१९	४०५५०	४२५७७	४४७०६	४६९४१	वार्षिक ५ प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
	जम्मा कर र गैरकर	५५९२७	६६६९९	८७६४७	९९०९७	१०८१४७	११९९३०	
३	अन्तरसरकारी अनुदान (संघीय र प्रदेश)	४२९१३८	६७७६९५	७४५४६४	८२००११	९०२०१२	९९२२१३	
३.१	निशर्त तथा समानीकरण अनुदान	२२०३९५	२९४५१६	३२३९६८	३५६३६४	३९२००१	४३१२०१	आ.व. ०७५/७६को आधारमा वार्षिक १० प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
३.२	सशर्त अनुदान	२०८७४३	३६१७६७	३९७९४४	४३७७३८	४८१५१२	५२९६६३	
३.३	विशेष अनुदान							
३.४	समपुरक अनुदान		२१४१२	२३५५३	२५९०८	२८४९९	३१३४९	आ.व. ०७५/७६को आधारमा वार्षिक १० प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
३.५	अन्य विशेष कार्यक्रम बापत प्राप्त आय							
४	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	१०८७४५	८९१४८	१०४८८३	११५३७१	१२६९०९	१३९५९९	
४.१	वन रोयल्टी			६८२१	७५०३	८२५३	९०७८	आ.व. ०७५/७६को आधारमा वार्षिक १० प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
४.२	खानी रोयल्टी							तत्काल खासै प्रभावकारी नदेखिएको
४.३	सवारी साधन कर							प्रदेश सरकारको तर्फबाट निर्णय र निकासी हुनुपर्ने
४.४	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	१०८७४५	८९१४८	९८०६३	१०७८६९	११८६५६	१३०५२१	आ.व. ०७५/७६को आधारमा वार्षिक १० प्रतिशत दरले वृद्धि हुने अनुमान
	कूल जम्मा	५९३८१०	८३३५४१	९३७९९५	१०३४४७९	११३७०६७	१२५१७४२	

श्रोत: राप्ती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका सिलसिलामा संकलित विभिन्न सूचना र प्राप्त सुझावका आधारमा तयार गरिएको

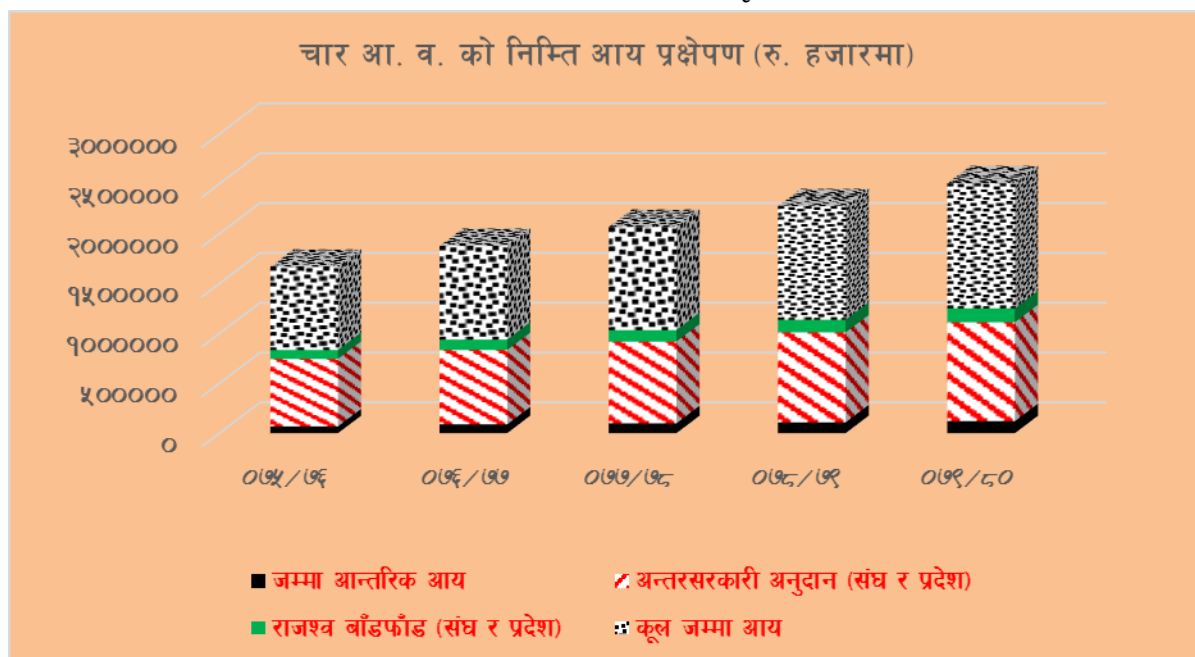
प्रक्षेपित आयको विश्लेषण गर्दा आन्तरिक आयमा कर (बढीमा १५ प्रतिशत) भन्दा गैर कर (करीब ८५ प्रतिशत) राजश्वको योगदान ५ गुणा भन्दा पनि बढी हुने देखिन्छ। त्यसैगरी, कूल आयमा आन्तरिक आयको योगदान १० प्रतिशत भन्दा पनि कम हुने देखिन्छ भने अन्तरसरकारी अनुदान र राजश्व बाँडफाँडको अंश क्रमशः करीब ८० प्रतिशत र ११ प्रतिशत रहने आंकलन गर्न सकिन्छ।

तालिका २३: आय प्रक्षेपणको सारांश (रु. हजारमा)

क्र.सं.	राजस्वका शीर्षकहरू	आ. व. ०७५/७६		आगामी चार आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण			
		अनुमानित	यथार्थ	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०
१	आन्तरिक आय (कर)	२२३००	७९६८	१२२७५	१५२२०	१६३१६	१७३३७
२	आन्तरिक आय (गैरकर)	३३६२७	५९५३१	७५३७२	८२६२९	९१८३१	१०२५९२
३	जम्मा आन्तरिक आय	५५९२७	६६६९९	८७६४७	९७८४९	१०८१४७	११९९३०
४	अन्तरसरकारी अनुदान (संघ र प्रदेश)	४२९१३८	६७७६९५	७४५४६४	८२००११	९०२०१२	९९२२१३
५	राजस्व बाँडफाँड (संघ र प्रदेश)	१०८७४५	८९१४८	१०४८८३	११५३७१	१२६९०९	१३९५९९
६	कूल जम्मा आय	५९३८१०	८३३५४१	९३७९९५	१०३३२३१	११३७०६७	१२५१७४२

५

चित्र ३: प्रक्षेपित आयको प्रवृत्ति

परिच्छेद सात: निष्कर्ष र सुझाव

राप्ती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा सञ्चालन गरिएको अन्तरक्रिया कार्यक्रमबाट प्राप्त गरेका सूचनाहरू, जनप्रतिनिधिहरूसँगको छलफलबाट प्राप्त सुझावहरू तथा नीजिक्षेत्र लगायत अन्य सरोकारवालाहरूसँगको छलफल र नगरपालिकाको विगतका नीति तथा कार्यक्रमका आधारमा तयार गरिएको यस राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan-RIAP) को अपेक्षित उपलब्धि र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तय गरिएका नीति र सुधारका क्षेत्रहरूको संक्षिप्त चर्चा यस परिच्छेदमा गरिएको छ ।

७.१ अपेक्षित नतिजा

नेपालको संविधान, विद्यमान ऐन नियमहरू, नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको अध्ययन एवं जनप्रतिनिधि, कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवालाहरूसँगको सहभागितात्मक छलफल र उपलब्ध सूचनाहरूका आधारमा तयार गरिएको यस कार्ययोजनाले पहिचान गरेका कार्यहरूलाई समयमा कार्यान्वयन गर्न सकेमा राजस्व संकलनमा उल्लेख्य वृद्धि भई देहाय बमोजिमको नतिजा हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ:

- स्थानीय राजस्व परामर्श समितिबाट आगामी आर्थिक वर्षहरूमा अनुमान गरिने राजस्वको अनुमान बढी यर्थाथपरक भएको हुनेछ ।
- नगरपालिका र करदाताहरू बीचको सम्बन्ध थप सुधार भएको हुनेछ र सहकार्यमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
- राजस्व प्रशासनको दक्षता एवं क्षमता अभिवृद्धि र राजस्व प्रशासन करदाता मैत्री भएको हुनेछ ।

७.२ नीति

- कर तिर्ने क्षमताको आधारमा करको दर निर्धारण गरी सबै करदातालाई करको दायरामा ल्याइनेछ ।
- निर्धारित समयभित्र कर बुझाउने करदातालाई केही प्रतिशत कर छुट दिने र विलम्ब गर्नेलाई जरीवाना लगाउने नीतिलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ ।
- करदाता सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी नगरपालिका र करदाता बीचको सम्बन्धलाई थप सुदृढ बनाउने नीति लिइनेछ ।
- राजस्व प्रशासनलाई पारदर्शी, जवाफदेही एवं राजस्व चुहावटको शुन्य सहनशीलता सुनिश्चित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- स्थानीय उद्योग तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा योगदान पुर्याउने किसिमको कर नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

७.३ सुधारका निम्ति सुझावहरू

क) कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

- सम्पत्ति कर तथा भूमिकर (मालपोत) लगाउन हालको दरमा पुनरावलोकन गर्ने । दर निर्धारण गर्दा छिमेकी स्थानीय तह लगायत मुख्य सरोकारवालाहरूसँग छलफल गर्ने । साथै, विगतमा उठाउँदै आएको रकममा नघट्ने गरी दर निर्धारण गर्न सकिने ।

- सम्पत्ति कर तथा मालपोत (भूमिकर) सम्बन्धी एकरूपता कायम गर्न वा बजार मूल्य वा मालपोत कार्यालयको मूल्यांकन भन्दा कम नहुने गरी जग्गाको मूल्यांकन पुनरावलोकन गर्ने ।
- उपरोक्त बमोजिमका दर र मूल्यांकनलाई समावेश गरी वडा तह देखि नै कर राजस्व संकलन प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन कार्यविधि बनाउने ।
- घरजग्गा बहाल करका लागि क्षेत्रगत रूपमा न्यूनतम रकम निर्धारण गरी मासिक बहाल रकम असूल गर्ने । आन्तरिक राजस्व कार्यालयसँग समन्वय गरी व्यवसाय कर तथा घरजग्गा बहालकर संकलन प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन छुट्टै कार्यविधि बनाउने ।
- मुख्य कर (सम्पत्ति कर तथा मालपोत, व्यवसाय कर र घरजग्गा बहालकर) बाट उठेको रकमबाट सार्वजनिक निर्माण (जस्तै: सडक, सार्वजनिक शौचालय, बजारमा सिसी क्यामेरा जडान आदि) का लागि खर्च गर्ने नीति अवलम्बन गरी कार्यान्वयन गर्ने । साथै फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क तथा सामुदायिक वनबाट प्राप्त रकम पनि सोही बमोजिम वातावरणीय संरक्षण क्षेत्रमा खर्च गर्ने नीति तय गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

ख) राजस्व प्रशासन र प्रभावकारी व्यवस्थापन

- राजस्व शाखामा छुट्टै राजस्व अधिकृत सहितका दक्ष कर्मचारीहरूको व्यवस्था गर्ने ।
- परिवर्तित कानून बमोजिम हालको सफ्टवेयरमा सुधार गर्ने । सबै वडाहरूमा कम्प्यूटर तथा सफ्टवेयरको व्यवस्था गरी राजस्व संकलनका लागि सबै वडाहरूलाई कम्प्यूटर सञ्जालमा आवद्ध गर्ने ।
- राजस्व शाखा तथा वडातहमा कार्यरत कर्मचारीलाई कर संकलन बारे तालिम दिने ।
- स्थानीय तह राजस्व परिचालनका सन्दर्भमा विद्यमान कानून नीतिका विषयमा जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई तालिमको व्यवस्था गर्ने ।
- राजस्व परिचालनका सन्दर्भमा अन्य नगरपालिकाहरूमा भएका असल अभ्यासहरूको पहिचान गरी स्थलगत अवलोकन भ्रमणको आयोजना मार्फत् अनुभवको आदान प्रदान गर्ने ।

ग) तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा राजस्वको संकलन

- नगरपालिकाको प्रोफाइल र स्थलगत दर्ताबाट प्राप्त करदाताको विवरणलाई GIS मा Link गर्ने र Tax Mapping Database System तयार गर्ने ।
- करदाताको कर अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने । यसको निमित्त आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयसँग समेत समन्वय गर्ने । साथै व्यवसायहरूले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा कर बुझाउँदा प्रयोग गरिने Online System मा नगरपालिकाको कर बुझाएको विवरण समेत समावेश हुने गरी पेश गर्न सकिने व्यवस्था बनाउन पहल गर्ने ।
- नियमित कर संकलनका लागि घुम्ती टोली गठन गरी संकलन गर्नुपर्ने । यसका लागि वडा कार्यालय, टोल विकास संस्था आदिको सहयोग लिन सकिने ।

घ) पारदर्शिता र जवाफदेहिता

- नगरपालिकाका पदाधिकारी तथा नगर क्षेत्र भित्र घर तथा जग्गा भएका कर्मचारीहरूले आर्थिक वर्ष शुभारम्भ मै अनिवार्य कर तिर्ने र सो को सार्वजनिक गर्ने ।
- नागरिकले तिरेको करबाट निर्माण गरिने सार्वजनिक निर्माणहरूमा के कति रकम खर्च गरी निर्माण गरिएको हो सो विवरण समेत निर्माणस्थलमा राख्ने र नागरिकलाई जानकारी गराउने ।

- मुख्य कर (सम्पत्ति कर, मालपोत कर, व्यवसाय कर र घरजग्गा बहाल कर) सहित कूल आन्तरिक कर असूली र अनुमान गरिए बमोजिम संकलन हुन बाँकी रकम सम्बन्धी विवरणलाई मासिक रूपमा अद्यावधिक गरी सार्वजनिक गर्ने ।
- कर शिक्षा सामाग्री तयार गरी टोल सुधार समिति, विद्यालय शिक्षक, विद्यार्थी आदिलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।
- टोल सुधार समिति, उद्योग वाणिज्य संघ आदिको सहकार्य र समन्वयमा राजस्व संकलन तथा अनुगमन कार्यमा सहभागि गराउने ।
- करदातालाई समयमा कर तिर्नका लागि Apss वा SMS प्रणालीको अवलम्बन गर्ने र समयमा नै जानकारी गराउने ।
- आर्थिक वर्षमा सर्वैभन्दा बढी कर तिर्ने व्यक्ति, नियमित कर तिर्ने वा तथा एकै करदाताले सर्वैभन्दा पहिला तीनवटै मुख्य कर (सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर तथा घरजग्गा बहाल कर) तिर्नेलाई नगरसभामा वा सार्वजनिक स्थानमा सम्मान तथा पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।
- कर नतिर्ने करदाताहरूको विवरण सार्वजनिक पाटी र वेवसाईटमा राख्ने ।

ड) अनुगमन तथा मूल्यांकन

- नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरे बमोजिम राजस्व संकलन कार्यको अनुगमन/मूल्यांकन गरी यस कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन स्थानीय राजस्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा एक अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गठन गरिनेछ । जसको संरचना देहायबमोजिम रहनेछः
नगर प्रमुख	संयोजक
नगर उपप्रमुख	उपसंयोजक
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
आर्थिक विकास समिति संयोजक	सदस्य
प्रतिनिधी, उद्योग वाणिज्य संघ	सदस्य
प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था	सदस्य
राजस्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव
- उद्योग वाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी सदस्यका रूपमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।
 - कार्यपालिकाले आवश्यकता ठानेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरूलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रूपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ ।
 - अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिको बैठक कम्तीमा चौमासिक रूपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।
 - अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ :
 - राजस्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र नगरसभाबाट पारित गराउने ।
 - स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/उपशाखाका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।

- जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफूसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्ने ।
- जिम्मेवार शाखा/उपशाखा वा पदाधिकारीहरुबाट उनीहरुको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत मार्फत संकलन गरी समीक्षा गर्ने ।
- अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिबाट प्राप्त सुझावहरुलाई राजस्व परामर्श समितिमा वा नगरकार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कारवाही गराउने ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनको अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संशोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरुको हेरफेर गर्नको लागि राजस्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।

राजश्व सुधार कार्ययोजना : राप्ती नगरपालिका, चितवन

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फाराम तथा सूची

(क) आधारभूत सूचनाहरु

नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्था :

- संक्षिप्त परिचय :
 - नामाकरण
 - घरधुरी तथा जनसंख्या
 - क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
 - भौगोलिक अवस्थिति
 - प्रशिद्ध स्थलहरु
- मुख्य पूर्वाधारको अवस्था
 - सडक, बाटो, पुल
 - बिजुली
 - खानेपानी तथा सिंचाई
 - सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरु
 - फोहरमैला व्यवस्थापन (फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था)
- आर्थिक अवस्था
 - उद्योग, व्यवसाय तथा कलकारखाना
 - मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु
 - प्राकृतिक तथा पर्यटकिय सम्पदा

नगरपालिकाको संगठन तथा राजस्व प्रशासन :

- हालको संगठन संरचना
 - निर्वाचित पदाधिकारीहरुको विवरण
 - कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	पद	स्वीकृत दरवन्दी	पदपूर्ति	
			स्थायी	करार
१				
२				

संकलन गर्नुपर्ने थप आवश्यक सूचना दस्तावेजहरु

गाउँ/नगरपालिकाको आय (आन्तरिक तथाबाह्य) सम्बन्धी विवरण:

- विगत तीन आर्थिक वर्षहरु ०७३/७४, (०७४/७५ र ०७५/७६) को यथार्थ आयविवरण
- चालु आर्थिक वर्षको (०७५/७६) को अनुमानीत/बजेट विवरण र हालसम्मको यथार्थ
- चालु आर्थिक वर्षका लागि नगर सभाले पारित गरेको कर, शुल्क तथा दस्तुरका दरहरु

अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरु

- नगर सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन
- राजस्वसँग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरु
- नगरपालिकाको बस्तुस्थिति विवरण (Profile)
- राजस्व परिचालनकालागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरु

(ख) राजस्व, लेखा तथा जिन्सी शाखा

१. हाल नगरपालिका क्षेत्र भित्र देहाय बमोजिम करदाताको विवरण के कति रहेको छ ?

करहरु	हालसम्म लगतमा आइसकेका कूल करदाता संख्या			सम्भावित करदाता संख्या	कर तिर्ने कूल करदाता संख्या (आ.व. ०७५/७६ मा)			आ.व. ०७५/७६ मा प्राप्त आम्दानी रु. हजारमा
	जम्मा	महिला	पुरुष		जम्मा	महिला	पुरुष	
सम्पत्ति कर								
व्यवसाय कर								
घर बहाल कर								
बिटौरी कर								
विज्ञापन कर								
हाटबजार कर								
मनोरञ्जन कर								
टाँगा रिक्सा								
अटो रिक्सा								
इ रिक्सा								

२. कुन स्रोतको संकलनको तरिका कस्तो छ ?

करका स्रोतहरु	दर रेट र सो को आधार	संकलनको तरिका	मुख्य समस्याहरु
सम्पत्ति कर			
व्यवसाय कर			
बहाल कर			
विज्ञापन कर			
हाटबजार कर			
मनोरञ्जन कर			
बहाल बिटौरी			
पाकिड			
सटरभाडा भएमा			

नोट: संकलनको तरिका भन्नाले गाउँ/नगरपालिका आफैले वा अमानत वा ठेक्का लगायत कर संकलनका लागि नगरपालिकाले वित्तिगं वा कुनै नविनतम उपाय भएको भए ।

३. करदाताको पहिचान नं के कसरी राखिएको छ ? सो को तथ्याङ्क राख्ने कुनै सफ्टवेयर छ? छ भने उल्लेख गर्नुहोस् ।

४. व्यापार व्यवसायको विवरण वा वर्गीकरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तीय संस्था (बैंक, विकास बैंक, सहकारी, विमा आदि)				
३	व्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक विक्रेता				
५	अन्य व्यवसायहरु				

५. अघिल्लो वर्षको तुलनामा व्यापार /व्यवसायको संख्या अरु कति थपिएका होलान् ? दर्ता हुन बाँकीको अनुमानित संख्या कति रहेको छ ?

६. व्यापार/व्यवसायको लगत कट्टी गर्नुपर्ने (पुराना बन्द भइसकेका) व्यवसाय कति होलान् ?

७. नगर क्षेत्र भित्र संस्थागत रुपमा बहालमा बसेका संस्थाहरुको संख्याको विवरण

संस्थाहरु	संख्या	कैफियत (थप विवरण भए)
नीजि स्कूल तथा कलेजहरु		

राजस्व सुधार कार्ययोजना : राप्ती नगरपालिका, चितवन

संस्थाहरु	संख्या	कैफियत (थप विवरण भए)
सामुदायिक स्कूल		
सरकारी संस्था		
राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था		
अन्तर्राष्ट्रियगैर सरकारी संस्था		
बैंक, सहकारी संस्था तथा अन्य वित्तीय संस्था		
नीजि अस्पताल, क्लिनिक वा स्वास्थ्य केन्द्र		
सामुदायिक संस्था		
परामर्शदाता (कानून लेखापढी, इन्जिनियरिङ्ग आदि)		
अन्य कुनै भए खुलाउने.....		

८. नगरपालिका वा नगरपालिकासंग आफ्नै सटरहरु भए सोको विवरण

वडा नं र स्थान	सटर संख्या	आम्दानी रु हजारमा		
		०७३/७४	०७४/७५	०७५/७६

९. विज्ञापन कर के-के मा लगाएको छ ? जस्तै: होर्डिड बोर्ड, ग्लोबोर्ड, नियोसाइन आदि ।

१०. हाल नगरपालिकाले पूर्वाधारका क्षेत्रमा लगाउदै आएको सेवा शुल्कका क्षेत्रहरु कुन कुन रहेका छन्?

सेवा शुल्क	आ.व. ०७५/७६ मा उठेको रकम रु हजारमा	संकलन तरिका	समस्याहरु
विगतमा पूर्वाधार क्षेत्रमा लगाउदै आएको सेवा शुल्कका क्षेत्रहरु			
क)			
ख)			
ग)			
घ)			
चालु आ.व. मा प्रस्ताव गरिएका थप नयाँ सेवा शुल्कका क्षेत्रहरु			
क)			
ख)			

११. पार्किङ शुल्क बसपार्कमा मात्र लगाइएको छ वा अन्यत्र पार्किङ लट वा अस्थायी पार्किङ क्षेत्र तोकी संकलन गरिन्छ ? विस्तृतमा उल्लेख गर्नुहोस् ।

१२. बहाल विटोरी लागेका वा संभावित स्थानको नाम र वडाहरुको विवरण

स्थान	वडा नं	कैफियत

१३. आन्तरिक श्रोत बढाउन विगत वर्षहरुमा विज्ञहरुद्वारा प्रक्षेपण गर्ने अभ्यास गरिएको थियो थिएन ?

१४. नगरपालिकाले कर सचेतना कार्यक्रम के कसरी सञ्चालनमा ल्याएको छ ? यसलाई लैङ्गिकमैत्री बनाउन के कस्तो उपाय अपनाएका छन्?

१५. राजस्व परिचालनको सन्दर्भमा उद्योग वाणिज्य संघ, यातायात व्यवसायी तथा निर्माण व्यवसायी संघ आदि सँगको समन्वय के कस्तो छ ?

१६. एकीकृत सम्पत्ति कर मूल्याङ्कन के कसरी गर्ने गरिएको छ ?

१७. राजस्व शाखामा कुन दर्जाका कति जना कर्मचारीहरु कार्यरत हुनुहुन्छ ?

सि.नं	नाम	लिङ्ग		पद	शैक्षिक योग्यता	राजस्वसम्बन्धी अनुभव वर्ष
		महिला	पुरुष			

१८. कर शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रभावकारी राजस्व संकलनका लागि के के कार्यहरु गरेका छन्? जस्तै: कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन, सवारी साधन, कार्यक्षमको राम्रो व्यवस्था, (Gender and Disable friendly layout) कार्यालय सामग्री : कम्प्युटर र प्रिन्टर, फर्निचर, कर तिर्न आउने व्यक्तिहरुको लागि कुर्सीको सुविधा आदि ।

विवरण	संख्या	कैफियत (थप विवरणका लागि)
(क) सवारी साधन		

विवरण	संख्या	कैफियत (थप विवरणका लागि)
(ख) कम्प्युटर		
(ग) प्रिण्टर		
(घ) सफ्टवेयर		
(ङ) कार्य कक्षको प्रयाप्तता भए वा नभएको		
(च) कर्मचारीहरूलाई प्रोहत्सानको व्यवस्था भएको नभएको		

१९. फोहरमैला व्यवस्थापन कसरी गर्ने गरिएको छ? नगरपालिका आफैले, निजी क्षेत्रको सहभागितामा वा अन्य तरिका प्रयोग भएको छ?

२०. नगरपालिकाको स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	कि.न.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

२१. नगरपालिकाले निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
	स्थानीयखानेपानी				
	अतिथि गृह, धर्मशाला, सभागृह				
	पुस्तकालय				
	ढल विकास				
	सार्वजनिक शौचालय				
	पार्क, पौडी पोखरी				
	पर्यटकिय स्थल				
	हाट बजार, पशु बधशाला				
	बसपार्क				
	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
	सिफारिश तथा प्रमाणित				
	दर्ता, अनुमति, नविकरण दस्तुर				
	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
	नक्सापास				
	अन्य				
जम्मा					

ग) अध्यक्ष र उपाध्यक्ष वा प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यूहरुबाट

२२. गाउँ र नगरसभाले गाउँ/नगरपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापनका पक्षमा कुन कुन ऐन प्रस्ताव वा ऐन, नियमावली, निर्देशिकाहरु पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छैन?

ऐन वा कानूनको नाम	विचाराधिन र प्रस्तावित अवस्थामा रहेको	पारित भएको	कैफियत

नोट: विचाराधिन वा पारित भएको कोलममा लगाउनुहोला ।

२३. गाउँ/नगरपालिकाको राजस्वसंकलन क्षेत्रमा विद्यमान समस्याहरु के के रहेका छन् ?
२४. हाल बजारको दर र भाडा दरबीच के कस्तो फरक देखिन्छ ?
(क) बजारको प्रचलित दर औसतमा रु.
(ख) गाउँ/नगरपालिकाले लिने गरेको भाडा दर औसतमा रु.
२५. विज्ञापन करका लागि नगरपालिकाले अपनाएको नीति तथा मापदण्ड तयार गरेको छु छैन ?
२६. राजस्व उठाउन पाउने अधिकारमध्ये हाल प्रयोग गर्न नसकिएको कुनै श्रोत भए उल्लेख गर्नुहोला ।
२७. राजस्वका श्रोत संकलन गर्दा क्षेत्राधिकारको विवाद रहेको छ कि ? छ भने कुन कुन क्षेत्रमा रहेको छ ? विवाद समाधानका लागि के कस्तो पहल भएकोछ?
२८. राजस्वसंकलनलाई प्रभावकारी बनाउन के कस्तो उपाय अवलम्बन गरेका छन र आउने दिनमा गर्न सकिने उपायहरु के के छन?
२९. राजस्व बढाउन अन्य सरकारी निकाय तथा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने गरिएको छु छैन ?
३०. करदाता (अनुसाधित र बढि कर तिर्ने)सम्मान कार्यक्रम आयोजना गर्ने गरिन्छ ? र कसरी ?
३१. स्थानीय राजस्व परामर्श समितिले कर राजस्व सम्बन्धी सिफारिस गरेका प्रमुख नीतिहरु के कस्ता रहेका छन् ?
३२. राजस्व संकलनमा अन्तर शाखा समन्वयको समस्या रहेको छ वा छैन? छ भने के कस्ता समस्याहरु रहेका छन् ?
३३. राजस्व परिचालनको सन्दर्भमा उद्योग वाणिज्य संघ लगायतका व्यवसायी संघहरुसँगको समन्वय के कस्तो छ ?
३४. नगरपालिकाको आयबृद्धिमा मद्दत पुऱ्याउन के कस्ता आयोजनाहरु सञ्चालन तथा प्रस्तावित रहेका छन् ?

आयोजनाको नाम	बजेट रु हजारमा	सञ्चालन भएको मिति	आयोजना सम्पन्न हुने र भएको मिति	न.पा. को आयबृद्धिमा सहयोग ? (छ र छैन)	आय बृद्धि भएको छ भने वार्षिक के कति रकम ?	कैफियत (विस्तृत विवरणको लागि)
(क)						
(ख)						
(ग)						

३५. चालु आर्थिक वर्षमा ०७५/७६ अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड के कति प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु ?

अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड	संघबाट	प्रदेशबाट
(क) समानीकरण अनुदान (ख) सशर्त अनुदान (ग) विशेष अनुदान (घ) सम्पुरक अनुदान (ङ) राजस्व बाँडफाँड सबै प्रकारका		

३६. जिल्ला समन्वय समितिसँगको सहकार्यमा राजस्व संकलन तथा कुनै योजनाहरु सञ्चालनमा रहेका छन् ?
३७. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार थप सम्भावित स्रोतहरु के के हुन सक्छन् ?
३८. हाल गाउँ/नगरपालिकाले विक्री गर्नेवा संभाव्य प्रमुख प्राकृतिक स्रोतहरु के के हुन ?
३९. निकासीकर योग्य स्रोतहरु के के हुन सक्छन ?
४०. गाउँ/नगरपालिका सदरमुकामबाटदेखि वडा वस्तीसम्म पुगेको सडकहरुको स्थिति

वडा नं	कालोपत्रे कि.मी	कच्ची कि.मी	निर्माणाधिन कि.मी	प्रस्तावित

४१. मूल्यांकन समिति गठन भएको छु छैन ? छ भने के कसरी भएको छु ? बैठक कहिले कहिले बस्छु ? बैठक बसी निर्णय भएका मुख्य विषय वस्तुहरु समेत उल्लेख गर्नुहोस् ।
४२. स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्न के गर्नुपर्ला ?

(घ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबाट

४३. चालू आर्थिक वर्षदेखि घरबहाल कर नगरपालिकाले मात्र लगाएको छ वा आन्तरिक राजस्व कार्यालयले पनि उठाउने गरेको छ ?
४४. वार्षिक राजस्व अनुमान गर्दा कस्तो प्रक्रिया तथा आधारहरू अवलम्बन गर्ने गरिन्छ ?

प्रमुख करका स्रोतहरू	प्रक्रिया	आधार
सम्पत्ति कर		
व्यवसाय कर		

४५. आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि पुँजीगतलगानी गर्ने गरिएको छ छैन ?
४६. कर तिर्न सार्वजनिक आह्वान टि.भी, रेडियो, एफ.एम, मोबाइल मेसेज जस्ता सञ्चार प्रविधिको उपगोग गरिएको छ/छैन ?
४७. कर शुल्क नतिर्ने व्यक्तिको लागि "सिफारिस रोक्का" वाअन्य दबावमुलक कार्य प्रयोग गरिएको छ छैन ?
४८. राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न के कस्ता कार्यहरू जस्तै: तालिम, अवलोकन भ्रमण, कार्यमूलक सिकाई, रिफ्रेसर कार्यको व्यवस्था गर्ने गरेको छ ?
४९. कर र राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूले प्राप्त गरेको तालिमको विवरण

सि.नं	तालिम लिएका कर्मचारीको नाम	लिङ्ग (म र पु)	तालिमको विषय	तालिम दिने संस्थाको नाम	अवधि (दिन, हप्ता, महिना, वर्ष)

५०. कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिका लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्ययोजना र प्रयाप्त मात्रमा वार्षिक बजेट छुट्याउने गरेको छ छैन ?
५१. राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था: संभावना, दर निर्धारण र संकलनको अवस्था (भएकोमा \sqrt तथा नभएकोमा X लगाउनु होस्)

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको / नभएको	दर निर्धारण (भएको / नभएको)	संकलन भएको / नभएको	थप विवरण भए उल्लेख गर्नुहोस्
---------	-------------	-----------------------	----------------------------	--------------------	------------------------------

क. कर तर्फ

१.	सम्पत्ति कर तथा भूमिकर (मालपोत)				
२.	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इ रिक्सा)				
३.	घर जग्गा बहाल कर				
४.	व्यवसाय कर				
५.	जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर				
६.	मनोरञ्जन कर				
७.	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क				
८.	विज्ञापन कर				

ख. गैर कर तर्फ

१.	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा आदि प्राकृतिक वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क				
२.	सामुदायिक वनबाट प्राप्त रोयल्टी				
३.	लघु तथा साना घरेलु उद्योग दर्ता तथा नविकरण दस्तुर				
४.	संघसंस्था दर्ता				
५.	नक्सापास दस्तुर				
६.	व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क				
७.	बहाल विटौरी शुल्क				
८.	हाट बजार				

राजश्व सुधार कार्ययोजना : राप्ती नगरपालिका, चितवन

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको / नभएको	दर निर्धारण (भएको / नभएको)	संकलन भएको / नभएको	थप विवरण भए उल्लेख गर्नुहोस्
९.	पार्किङ्ग शुल्क				
१०.	सडक मर्मत सेवा शुल्क				
११.	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क				
१२.	स्थानीय खानेपानी सिफारिस दस्तुर				
१३.	स्थानीय विद्युत महसुल				
१४.	मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा ब्यवसायमा सेवाशुल्क				
१५.	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा शुल्क				
१६.	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
१७.	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				
१८.	वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर				
१९.	दण्ड जरिवाना				
२०.	अन्य कुनै भए				

(ड) राजस्व र लेखा शाखाबाट लिनु पर्ने सूचना

विगत तीन बर्षको आयसम्बन्धी विवरण

नगरपालिकाको नाम:जस्व संकेत	राजस्व आधार शीर्षक, मूल शीर्षक, शीर्षक तथा उपशीर्षक	यथार्थ रु.			०७५/७६ को अनुमान रु.
		०७३/७४	०७४/७५	०७५/७६	
१००००	राजस्व तथा अनुदान				
११०००	कर				
११३००	सम्पत्ति कर				
११३१०	अचल सम्पत्तिमा लाग्ने कर				
११३१३	एकीकृत सम्पत्ति कर				
११३१४	भूमी कर (मालपोत)				
११३२०	खुद सम्पत्तिमा लाग्ने चालु कर				
११३२१	घरबहाल कर				
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क				
११४००	वस्तु तथा सेवामा आधारित कर				
११४५०	पुर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर				
११४५१	सवारी साधनमा कर				
११४५२	पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर				
११४७०	मनोरंजन कर				
११४७१	सिनेमा डकुमेन्ट्री				
११४७२	विज्ञापन कर				
११६००	अन्य कर				
११६१०	व्यवसायले भुक्तानी गर्ने				
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर				
१३०००	अनुदान				
१३३००	अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण				
१३३१०	अन्तरसरकारी अनुदान				
१३३११	समानिकरण अनुदान				
१३३१२	शसर्त अनुदान				
१३३१३	विशेष अनुदान				
१३३१५	अन्य अनुदान				
१३३२०	अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान				
१३३२१	शसर्त पूँजीगत अनुदान				
१३३२२	विशेष पूँजीगत अनुदान				
१४०००	अन्य राजस्व				
१४१००	सम्पत्तिबाट प्राप्त आय				
१४११०	व्याज				
१४१११	वित्तीय निकायबाट प्राप्त व्याज				
१४१७०	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय				
१४१७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन रोयल्टी				
१४२००	वस्तु तथा सेवा बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
१४२२०	प्रशासनिक सेवा शुल्क				
१४२२१	न्यायिक दस्तुर				
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क				
१४२४०	दस्तुर				
१४२४१	पाकिङ्ग शुल्क				
१४२४२	नक्सापास दस्तुर				
१४२४३	सिफारिश दस्तुर				
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर				

राजस्व सुधार कार्ययोजना : राप्ती नगरपालिका, चितवन

नगरपालिकाको नाम:जस्व संकेत	राजस्व आधार शीर्षक, मूल शीर्षक, शीर्षक तथा उपशीर्षक	यथार्थ रु.			०७५/७६ को अनुमान रु.
		०७३/७४	०७४/७५	०७५/७६	
१४२४९	अन्य दस्तुर				
१४३००	दण्ड, जरिवाना र जफत				
१४३१०	दण्ड, जरिवाना र जफत				
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत				
१४४००	अनुदान बाहेकको हस्तान्तरण				
१४५२०	अन्य राजस्व				
१४५२९	अन्य राजस्व				
१५०००	बेरुजु				
१५१००	बेरुजु				
१५११०	बेरुजु				
१५१११	बेरुजु				
३३०००	दायित्व				
३३१००	आन्तरिक दायित्व				
३३१९०	खुद आन्तरिक कृण				
३३१९३	अन्य संघ संस्थाबाट प्राप्त कृण				
जम्मा राजस्व, अनुदान तथा दायित्व					

अनुसूची २: समूह छलफलका लागि प्रयोग गरिएको प्रश्नावली सहितको नमूना फारम

समूह १: व्यवसाय कर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५८: गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा व्यवसाय कर लगाउनेछ।

(१) व्यवसायीहरूको विवरण र दर रु

व्यवसायको किसिम	सम्भावित संख्या	हालको दर	प्रस्तावित दर

(२) व्यवसाय कर संकलनको स्थिति र अनुमानित रकम

व्यवसाय करबाट आय	रकम रु.	कूल करदाता संख्या	हाल समेटिएका करदाता संख्या (प्रतिशतमा)	हालको दरमा संशोधन जरुरी छ कि छैन?	औचित्य
आ.व. ०७४/७५ को यथार्थ					
आ.व. ०७५/७६ को अनुमानित					
आ.व. ०७५/७६ को यथार्थ					

(३) व्यवसाय करको दरमा परिवर्तन गर्नुपर्ने भए कति प्रतिशत वढाउन वा घटाउन सकिन्छ ?

(४) हालको व्यवसाय कर असूलीको दायराले मोटामोटी कति प्रतिशत समेटेको छ ?

(५) करको दायरा (Coverage) वढाउन आ.व. ०७६/७७ देखि ०७९/८० सम्म कति प्रतिशतसम्म पुऱ्याउन सकिएला ?

विवरण	०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
करको दायरामा ल्याउने प्रतिशत				
करदाता संख्या				
व्यवसाय कर रु				

(६) व्यवसाय करमा देखिएका समस्याहरू (कर, करका दायरा, राजस्व प्रशासन तथा व्यवस्थापन सम्बन्ध मा) र समस्या समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप र कार्यान्वयनका लागि ४ वर्षको अनुमानित बजेट)।

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु	जिम्मेवारी	नीतिगत सुधारहरू

समूह २: घरजग्गा बहाल कर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५७ बमोजिम :

घरजग्गा बहाल कर: गाउँपालिका वा नगरपालिकाको क्षेत्र भित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा गाउँपालिका वा नगरपालिकाले त्यस्तो बहाल रकममा बहाल कर लगाउने छ।

(१) वडागत रुपमा घरजग्गा बहाल सम्बन्धी करदाता संख्या

वडा नं	घर जग्गा बहाल कर			कैफियत
	ब्यक्तिगत घरसंख्या	व्यवसायी संघसंस्था	भाडाको जग्गा (कठ्ठा)	
	जम्मा			

(२) घरजग्गा बहाल कर संकलनको स्थिति र अनुमानित रकम

आ.व. ०७५/७६ आय	रकम रु.	कूल करदाता संख्या	हाल समेटिएका करदाता संख्या (प्रतिशतमा)	हालको दरमा संशोधन जरुरी छ कि छैन?	औचित्य
अनुमानित					
यथार्थ					

(३) हालको घरजग्गा बहाल करको दर के कति रहेको छ ?

(४) कर असूलीको दायराले मोटामोटी कति प्रतिशत समेटेको छ ?.....

(५) घरजग्गा बहाल करको संभावित रकमको विश्लेषण

बहाल करदाता	संभावित संख्या	मासिक भाडा दर रु	वार्षिक भाडा दर	संभाव्य हुन आउने बहाल कर रकम रु.
परिवार				
संघसंस्था				
व्यवसायी				
जग्गा भाडा				
जम्मा				

(६) करको दायरा बढाउन आ.व. ०७६/७७ देखि ०७९/८० सम्म कति प्रतिशतसम्म पुऱ्याउन सकिनेला ?

विवरण	०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
करको दायरामा ल्याउने प्रतिशत				
करदाता संख्या				
घरजग्गा बहाल कर रकम रु				

(७) घरजग्गा बहाल करमा देखिएका समस्याहरू (करका दर, दायरा, राजस्व प्रशासन र व्यवस्थापनका सन्दर्भमा)

र समस्या समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप र कार्यान्वयनका लागि ४ वर्षको अनुमानित बजेट)

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु	जिम्मेवारी	नीतिगत सुधारहरू

समूह ३: सामुदायिक बन तथा प्राकृतिक श्रोत ढुंगा गिट्टी बालुवा

खण्ड (ख): सामुदायिक बन

केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक (२०७५ फाल्गुण १९ गते प्रमाणिकरण) ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ख थप गरी सो ले व्यवस्था गरे बमोजिम ६२(ख) सामुदायिक बनबाट आय प्राप्त गर्ने:

(१) सामुदायिक बन तथा उपभोक्ता समितिले बन पैदावर बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बन पैदावरको बिक्री बापत प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

(१) नगर क्षेत्र भित्र सामुदायिक बनको विवरण

सामुदायिक बनको नाम	वडा नं	बन पैदावरबाट बार्षिक रुपमा काठको बिक्री (क्यु फिट)	बिक्री दर प्रति क्यु. फिट रु	आम्दानी रु	आगामी चार आर्थिक वर्षमा नगरपालिकाले १० प्रतिशतका दरले प्राप्त गर्न सक्ने सम्भावित रकम रु.			
					आ.व. ०७४/७५ को आधारमा अनुमान गर्न सकिने	०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८

(२) सामुदायिक बनका विद्यमान समस्याहरू र समस्या समाधानका उपायहरू (नगरपालिकाको भूमिका सहित)

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु	जिम्मेवारी	नीतिगत सुधारहरू

खण्ड (ग): ढुंगा गिट्टी बालुवा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको अधिकार अन्तर्गत उपदफा २ को (घ) मा उल्लेख भए बमोजिम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले ढुंगा गिट्टी बालुवा, माटो, काठ, जराजुरी, स्लेट, खरिढुंगा, आदि प्राकृतिक वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था ।
केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको विधेयक (२०७५ फाल्गुण १९ गते प्रमाणिकरण) ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२क थप गरी सो ले व्यवस्था गरे बमोजिम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवं माटोजन्य वस्तुको विक्री गर्न सक्नेछ । साथै आफ्नो क्षेत्र भित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहतर बहतर आदिको विक्री गरी सञ्चित कोषमा जम्मा गनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

(१) ढुंगा, गिट्टी, बालुवा आदिको विवरण

ढुंगा गिट्टी बालुवा	इकाई	IEE बमोजिम बार्षिक परिणाम	बार्षिक राजस्व रु. हजारमा	प्रस्तावित कर दर रु.	आगामी ४ आर्थिक वर्षमा हुन सक्ने विक्री तथा निकासी परिमाण			
					०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९

(२) विद्यमान समस्याहरू र समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप र कार्यान्वयनका लागि ४ वर्षको अनुमानित बजेट)

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु	जिम्मेवारी	नीतिगत सुधारहरू

सबै सहभागीहरू बीच सामुहिक छलफल

सम्पत्ति कर

खण्ड (क): सम्पत्ति कर तथा मालपोत

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा संशोधन (केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको विधेयक

(२०७५ फाल्गुण १९ गते प्रमाणिकरण)

दफा ५५मा संसोधन: घर र घरले चर्चेको जग्गामा (घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो

क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गा) सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा दफा ५६ बमोजिम मालपोत कर लाग्ने ।

(क) सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था

(ख) घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको हिस मूल्य

(ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक र आवासीय उपयोगको अवस्था

(घ) नागरिकको जिवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्नसक्ने क्षमता

५६. भूमिकर (मालपोत) : गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको दफा ५५ बमोजिम सम्पत्ति कर लागेको घरजग्गा बाहेकको अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनेछ ।

(१) घरजग्गा (सम्पत्ति) कर संकलनको स्थिति र अनुमानित रकम

अनुमानित र यथार्थ आय	रकम रु. (हजारमा)	कूल करदाता संख्या	हाल समेटिएका करदाता संख्या (प्रतिशतमा)	हालको करको दरमा संशोधन जरुरी छ कि छैन?	औचित्य
आ.व. ०७४/७५					
आ.व. ०७५/७६ को अनुमानित					
आ.व. ०७५/७६ यथार्थ					

(२) करको दायरा (Coverage) वढाउन सक्ने भए आ.व. ०७६/७७ देखि ०७९/८० सम्म कति प्रतिशतसम्म पुऱ्याउन सकिएला ?

विवरण	०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
करको दायरामा ल्याउने प्रतिशत				
करदाता संख्या				
सम्पत्ति कर रकम रु				

(३) सम्पत्ति करमा देखिएका समस्याहरू: (करका दर, दायरा र राजस्व प्रशासन व्यवस्थापनका सन्दर्भमा) र समस्या समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप र कार्यान्वयनका लागि ४ वर्षको अनुमानित बजेट)

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु	जिम्मेवारी	नीतिगत सुधारहरू

खण्ड (ख): मालपोत (भूमिकर)

(१) मालपोत करको सम्भावना विश्लेषण (घरले चर्चेका जग्गा रोपनी बाहेकका जग्गाहरूको)

क्षेत्र	हालको दर	प्रस्तावित दर
शहरी क्षेत्र		
ग्रामिण क्षेत्र		

(२) मालपोत संकलनको स्थिति र अनुमानित रकम

विगत वर्षको यथार्थ र चालुको अनुमानित	रकम रु. (हजारमा)	कूल करदाता संख्या	समेटेका करदाता संख्या (प्रतिशतमा)	हालको दरमा संशोधन जरुरी छ कि छैन?	औचित्य
आ.व. ०७४/७५					
आ.व. ०७५/७६ को अनुमानित					
आ.व. ०७५/७६ यथार्थ					

(३) करको दायरा (Coverage) वढाउन सक्ने भए आ.व. ०७६/७७ देखि ०७९/८० सम्म कति प्रतिशतसम्म पुऱ्याउन सकिएला ?

विवरण	०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
करको दायरामा ल्याउने प्रतिशत				
मालपोत रकम रु				

(४) मालपोत कर संकलनमा विद्यमान समस्याहरू (कर, करका दायरा, राजस्व प्रशासन तथा व्यवस्थापन सम्बन्ध मा) र समस्या समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप र कार्यान्वयनका लागि ४ वर्षको अनुमानित बजेट)

समस्याहरू	समाधानका उपायहरू (क्रियाकलाप)	कार्यान्वयनको समय	आगामी ४ वर्षका लागि अनुमानित रकम रु

राजस्व प्रशासनको वर्तमान अवस्था
(क) संगठनात्मक व्यवस्था

क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरू
राजस्व शाखाको व्यवस्था संगठन संरचनामा छु छैन ?		
राजस्व शाखामा कुन तहका कति दरबंदी छन् ? र हालको पदपूर्तिको अवस्था कस्तो छ ?		
राजस्व शाखाले गर्ने कामका लागि कार्यविवरण छु कि छैन ?		
कर्मचारीहरूलाई उनीहरूको जिम्मेवारी स्पष्ट र लिखित रूपमा दिईएको छु छैन ?		
कर्मचारीहरूलाई आवश्यक पर्ने स्थान, फर्निचर, यातायात साधन, कम्प्युटर, मसलन्द आदिको व्यवस्था कस्तो छु ?		
सूचना प्रविधिको प्रयोगको अवस्था कस्तो छु ? (सफ्टवेयर, एसएमएस, इमेल, टेलिफोन आदि)		
कर्मचारीको राजस्व परिचालन सम्बन्धी क्षमता विकासको लागि के गरिएको छु ?		
राजस्व परिचालनका लागि वडा लाई दिईएको जिम्मेवारी के छु ?		

(ख) राजस्व प्रशासन संचालनको अवस्था

क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरू
करदाताहरूको नाम तथा कर लाग्ने आधारको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छु ? कर अभिलेख आवश्यक पर्ने- सम्पत्ति, व्यवसाय, सवारी साधन, बहाल आदि		
नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका स्थायी सम्पत्तिहरूको विवरण तथा सोको परिचालन कस्तो छु ?		
कर निर्धारणको लागि सम्पत्ति वा आय वा कारोवारको मूल्यांकन कतिको सहि रूपमा भएको छु ? मूल्यांकन अनुसार कर निर्धारण भएको छु छैन ?		
चुहावट हुन सक्ने सम्भावनाहरू के के छन् र तिनको नियन्त्रण कस्तो छु ?		
व्यवस्थाको वखिलाप गरेमा दण्डको व्यवस्था कस्तो छु ?		
समयमा तिर्नेलाई छुट र ढीलो बुझाएमा जरीवाना लाग्ने व्यवस्था सबै आय स्रोतहरूमा कसरी लागु गरिएको छु ?		
करदाताहरूलाईकर रकमबारे अग्रिम जानकारी गराउने व्यवस्था के छु ?		
नगरपालिकाले निर्धारण गरेको कर तथा शुल्कमा चित्त नबुझेमा उजुरी गर्नेसक्ने व्यवस्था कस्तो छु ?		

(ग) सूचना तथा समन्वयको अवस्था

क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरू
करदाताहरूलाई कर तथा शुल्क सम्बन्धी जानकारी दिन के कस्तो कार्य गरिएको छु ? (शिक्षामूलक कार्यक्रम, प्रचार प्रसार, होर्डिङ्ग बोर्ड, वेबसाईट आदि)		
करको दर निर्धारण तथा समिक्षामा सरोकार पक्षहरूको सहभागीता कस्तो छु ?		
राजस्व परामर्श समिति तथा अन्य समितिहरूको प्रभावकारीता कस्तो छु ? (बैठक संख्या, निर्णयहरू आदि)		
राजस्व असुलीमा सरोकार पक्षहरूको सकारात्मक सहभागीताको अवस्था कस्तो छु ?		
राजस्व शाखालाई अन्य शाखा तथा निकायबाट प्राप्त सहयोग कस्तो छु ?		
आयका स्रोतहरूको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छु ?		
नगरपालिकाको आयको आय विवरण सार्वजनिक हुने गरेको छु छैन ?		
आयको आलेप तथा मलेप हुने गरको छु छैन ? छ भने आएका बेरुजुहरू कसरी संबोधन भएका छन्		

अनुसूची ३: अभिमुखीकरण कार्यशालाको कार्यतालिका

समयावधि	क्रियाकलाप
पहिलो सत्र	
३० मिनेट	सहभागी दर्ता र चिया नास्ता
३० मिनेट	कार्यक्रम शुभारम्भ (अध्यक्षता, परिचय, स्वागत मन्तव्य)
२० मिनेट	कार्यक्रमको उद्देश्य, अवधारणा तथा प्रक्रिया
३० मिनेट	स्थानीय कर, शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अवधारणा र सिद्धान्त
३० मिनेट	स्थानीय तहको राजस्व अधिकार र परिचालन सम्बन्धी व्यवस्था
२० मिनेट	प्रभावकारी राजस्व प्रशासन र त्यसका पक्षहरु
३० मिनेट	खाना
दोस्रो सत्र	
२० मिनेट	राजस्व सुधार कार्ययोजना के र किन ?
१ घण्टा ३० मिनेट	राजस्व सुधार कार्ययोजना मस्यौदाका लागि समुह विभाजन तथा समुह कार्य समूह १: व्यवसाय कर र विज्ञापन कर सम्बन्धी छलफल समूह २: घर-जग्गा बहाल कर सम्बन्धी छलफल समूह ३: प्राकृतिक श्रोत विक्री तथा निकासी सम्बन्धी छलफल सबै सहभागीबीच: एकीकृत सम्पत्ति कर/ घरजग्गा कर सम्बन्धी छलफल
१५ मिनेट	चिया
१ घण्टा	समूह कार्य प्रस्तुति तथा सुझाव संकलन
२० मिनेट	कार्यक्रम समापन

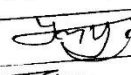
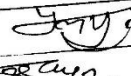
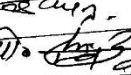
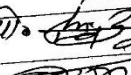

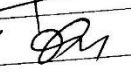
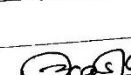
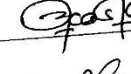
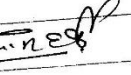
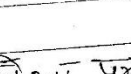
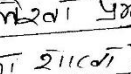
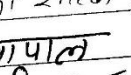
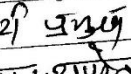
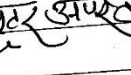

अनुसूची ४: कार्यशालाका सहभागीहरूको विवरण

आज त्रिती २०७२/२/१० गतेका दिन राप्ती नगरपालिका चितवनकाट आयोजित राजस्व सुधार कार्ययोजना (RIAP) त्रिभाग स्वन्धिय अन्तरक्रिया कार्यक्रम सार प्रमुख श्री प्रभाकरालको अध्यक्षतामा राप्ती-१ स्थित कृषि निकाश केन्द्र अध्ययनमंचल इन्जिनियर तालिम केन्द्रको सभाहलमा सञ्चालन गरियो। कार्यक्रमको उपस्थिति तथा हस्तपुस्तक निम्नवस्तु तथा तिर्थोहरू विवरानुसार छन्।

उपस्थिति:

१.	राप्ती नगर प्रमुख श्री प्रभाकराल	राप्ती नगरपालिका
२.	उप-प्रमुख श्री अमानसिंहलागा	" "
३.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी श्री विष्णुप्रसादलागा	" "
४.	सह-प्रमुख श्री (विद्या) डा. कृष्णा पन्त	" "
५.	श्री. गिताबाथ अग्रवाल	गीताबाथ
६.	श्री हरिपुंजेल	"
७.	श्री त्रिभुवन शर्मा पात्रे	भद्रा
८.	श्री नमराज शिलवाल	सुन
९.	श्री. कुं. पा. श्री धनबहादुर कुं. पा.	कुं. पा.
१०.	श्री. मान बहादुर लामा	मान
११.	श्री. का. शक्ति शर्मा	श्री. का. शर्मा
१२.	श. प्र. पा. नेपाल	श. प्र. पा.
१३.	जिल्ला समन्वय समिति सदस्य श्री गुरु विक	गुरु
१४.	श्री. गानेश प्रसाद श्री बालकृष्ण लोहरी	गानेश
१५.	श्री. निम बहादुर पुन	निम
१६.	श्री. शितासम नेल	शितासम
१७.	श्री. पुष्पराज शर्मा	पुष्पराज
१८.	श्री. रामलाल शर्मा	रामलाल
१९.	श्री. शशी कान्छा	शशी
२०.	श्री. सिद्धि लाल स्वायत्तमान	सिद्धि लाल

क्र.सं.	व्यक्ति नाम	वडा नं.	सं.	सं.
२२	धर्मराज कडेल	२	२	२
२३	दिवेन्द्र प्रसाद विमिरे	८	८	८
२४	चैतन्य पांडे राप्ती	६	६	६
२५	लीला कडेल	८	८	८
२६	इन्द्रावती वि.क. राप्ती न.पा.का.पालिका सहाय (मुम्बई)			
२७	देवेन्द्र लाम राप्ती - ९ वडा सहाय			
२८	शक्ति लाम ११ - १० का.पालिका सहाय			
२९	दिनेश शर्मा राप्ती - ११ वडा सहाय			
३०	आम बहादुर लाम - १० वडा सहाय			
३१	श्रीमान् श्याम			
३२	गणेशमान शुकता	२	२	२
३३	सुचि बहादुर लाम - १३	२	२	२
३४	दिले कुमारी लाम			
३५	अर्जुन शर्मा राप्ती ११ वडा सहाय			
३६	राजकुमार इप्रेती राप्ती - १२ वडा सहाय			
३७	संतुका पाठक राप्ती - ५ वडा सहाय			
३८	आशुती देवी राप्ती - ९ स.पा.स.			
३९	श्री श्याम विष्णुकर्मा सुनार वडा ६			
४०	निगल इल्लच्छी (राप्ती इद्योग वाणिज्य संघ सहाय)			
४१	बुद्धिदेवराज शर्मा राप्ती वडा सहाय राप्ती - ६			
४२	विनायक कुमार कडा, १. खोटा, पशु सेवा शाखा			
४३	दिवेन्द्र प्रसाद शर्मा राप्ती इ.उ.स.स.			
४४	जयदत्त शर्मा राप्ती (वडा सहाय) - ६			
४५	राजकुमार कडेल राप्ती इद्योग वाणिज्य संघ (राप्ती - ९)			
४६	नारायण शर्मा राप्ती इद्योग (राप्ती - ९)			

४६. सुमीता डल्लाकोटी राप्ती-४ वडा अध्यक्ष
४७. इन्द्र प्रसाद पाण्डे (पलेख) राप्ती २ इन्द्रावांश (पस्थ) २०६
४८. पहिलमान चेमाड. न. क. पा. राप्ती
४९. सुदामा पन्त शहीद बलराम (अधुन) स. ख. ला. न. क. पा. राप्ती
५०. विमानन्द प्रयाल कथो पं० जलप्रपात शौकीको
५१. दिल्लीका इन्जिनियर शौकीको
५२. मंगल चौधरी राप्ती प्रथम मंडल
५३. तुलसी शंकर पाण्डे - गण्डा जलप्रपात
५४. सुन्दरी शोशी - गण्डा जलप्रपात
५५. रामजी के. श. पि. के. श. राप्ती
५६. विजय कुशाना - शौकीको - ६ जलप्रपात
५७. कृष्ण प्रसाद शर्मा - शौकीको - २ - जलप्रपात
५८. सुवर्ण कुंवर का. पा. राप्ती
५९. मन्दिप्रसाद शर्मा - गण्डा - जलप्रपात
६०. अमर पौडेल - गण्डा - जलप्रपात
६१. रमेश प्रसाद पाण्डे - गण्डा - जलप्रपात
६२. लक्ष्मी कुंवर - गण्डा - जलप्रपात
६३. रमेश पौडेल - गण्डा - जलप्रपात
६४. राम प्रसाद लक्ष्मी - गण्डा - जलप्रपात
६५. शिवहर कुंवर - गण्डा - जलप्रपात
६६. रामराज शर्मा - गण्डा - जलप्रपात

अनुसूची ५: राजस्व प्रक्षेपणको विस्तृत विवरण

क) सम्पत्ति कर

क्र. सं.	विवरण	दर (रु.)	अनुमानित करदाता संख्या	आ. व. ०७६/७७	आ. व. ०७७/७८	आ. व. ०७८/७९	आ. व. ०७९/८०	कैफियत
				दायरा र अनुमानित आय (रु. हजारमा)				
				८० प्रतिशत	९० प्रतिशत	९५ प्रतिशत	९८ प्रतिशत	
१	रु. १ देखि ५ लाख सम्म	१००	३०००	३३०.०	३६३.०	३७९.५	३८९.४	नगरपालिकाले निर्धारण गरेको करदाताको वर्गीकरणको ३२ वटा श्रेणीलाई सजिलोको लागि १९ वटा कायम गरी सो अनुसारको दर समायोजन गरी हिसाब गरिएको छ
२	रु. ५ लाख १ देखि ७ लाख सम्म	१५०	९००	१४८.५	१६३.४	१७०.८	१७५.२	
३	रु. ७ लाख १ देखि १० लाख सम्म	२००	१२५०	२७५.०	३०२.५	३१६.३	३२४.५	
४	रु. १० लाख १ देखि १५ लाख सम्म	३००	१३५०	४४५.५	४९०.१	५१२.३	५२५.७	
५	रु. १५ लाख १ देखि २० लाख सम्म	४००	९००	३९६.०	४३५.६	४५५.४	४६७.३	
६	रु. २० लाख १ देखि २५ लाख सम्म	७००	६००	४६२.०	५०८.२	५३१.३	५४५.२	
७	रु. २५ लाख १ देखि ३० लाख सम्म	९५०	४००	४१८.०	४५९.८	४८०.७	४९३.२	
८	रु. ३० लाख १ देखि ४० लाख सम्म	१४५०	४००	६३८.०	७०१.८	७३३.७	७५२.८	
९	रु. ४० लाख १ देखि ५० लाख सम्म	२५००	२००	५५०.०	६०५.०	६३२.५	६४९.०	
१०	रु. ५० लाख १ देखि ६० लाख सम्म	३५००	१००	३८५.०	४२३.५	४४२.८	४५४.३	
११	रु. ६० लाख १ देखि ७० लाख सम्म	४५००	५०	२४७.५	२७२.३	२८४.६	२९२.१	
१२	रु. ७० लाख १ देखि ८० लाख सम्म	५५००	५०	३०२.५	३३२.८	३४७.९	३५७.०	
१३	रु. ८० लाख १ देखि १ करोड सम्म	८०००	३०	२६४.०	२९०.४	३०३.६	३११.५	
१४	रु. १ करोड १ देखि १ करोड ५० लाख सम्म	१३५००	२५	३७९.३	४०८.४	४२६.९	४३८.१	
१५	रु. १ करोड ५० लाख १ देखि २ करोड सम्म	१८०००	१०	१९८.०	२१७.८	२२७.७	२३३.६	
१६	रु. २ करोड १ देखि ३ करोड सम्म	३२०००	५	१९२.०	२११.२	२२०.८	२२६.६	
१७	रु. ३ करोड १ देखि ४ करोड सम्म	४२५००	४	२१२.५	२३३.८	२४४.४	२५०.८	
१८	रु. ४ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	५६५००	४	२८२.५	३१०.८	३२४.९	३३३.४	
१९	रु. ५ करोड भन्दा माथि	रु. २ प्रति हजार	२	३१७.६	३४९.३	३६५.२	३७४.७	
	जम्मा		९२८०	६४३५.८	७०७९.४	७४०१.२	७५९४.३	

श्रोत : नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५ र चौथो नगरसभा २०७५ को निर्णयमा आधारित

(ख) व्यवसाय कर

क्र.सं.	व्यवसायको विवरण	अनुमानित संख्या	औसत कर दर (रु.)	संभावित आय (रु. हजारमा)				
				जम्मा	आ.व. ०७६/७७ (६० प्रतिशत)	आ.व. ०७७/७८ (८५ प्रतिशत)	आ.व. ०७८/७९ (१०० प्रतिशत)	आ.व. ०७९/८० (१०० प्रतिशत)
क.	मुख्य उद्योग व्यवसायहरु							
१	स मिल तथा फर्निचर उद्योग	७	२५००	१७.५	१०.५	१४.८८	१७.५	१७.५
२	खाद्य मिल	१४	२०००	२८	१६.८	२३.८	२८	२८
३	निर्माण व्यवसाय	१२	२०००	२४	१४.४	२०.४	२४	२४
४	निर्माण सामग्री उद्योग	११	१८००	१९.८	११.८८	१६.८३	१९.८	१९.८
५	पोल्टी उद्योग	१३	१५०००	१९.५	११.७	१६.५८	१९.५	१९.५
६	पोल्टी फर्म	१८५	२०००	३७०	२२२	३१४.५	३७०	३७०
७	कृषि र पशु फर्म	१८	१०००	१८	१०.८	१५.३	१८	१८
८	पेटोलियम विक्रेता	८	६०००	४८	२८.८	४०.८	४८	४८
९	निर्माण सामग्री विक्रेता	२०	५०००	१००	६०	८५	१००	१००
१०	इट्टा उद्योग	८	४०००	३२	१९.२	२७.२	३२	३२
११	खाद्य व्यापार	१०	४०००	४०	२४	३४	४०	४०
१२	लेथ उद्योग	७	१०००	७	४.२	५.९५	७	७
१३	अन्य	१०	१०००	१०	६	८.५	१०	१०
ख.	वित्तीय संस्था							
१४	क वर्गका बैंकहरु	६	७०००	४२	२५.२	३५.७	४२	४२
१५	ख वर्ग बैंकहरु	५	७०००	३५	२१	२९.७५	३५	३५
१६	ग वर्ग वित्तीय संस्थाहरु	७	५०००	३५	२१	२९.७५	३५	३५
१७	सहकारी संस्थाहरु	४५	७००	३१.५	१८.९	२६.७८	३१.५	३१.५
ग.	निजी अस्पताल र शिक्षण संस्थाहरु							
१८	निजी विद्यालय	८	४०००	३२	१९.२	२७.२	३२	३२
१९	निजी अस्पताल, क्लिनिक आदि	१२	३०००	३६	२१.६	३०.६	३६	३६
घ.	अन्य व्यापार							
२०	डिलर तथा थोक विक्रेता	३०	५०००	१५०	९०	१२७.५	१५०	१५०
२१	किराना पसल/खुद्रा व्यापार	४४०	१५००	६६०	३९६	५६१	६६०	६६०
२२	अन्य	७९	५००	३९.५	२३.७	३३.५८	३९.५	३९.५
	जम्मा	९५५		१९७०.३	११८२.२	१६७४.८	१९७०.३	१९७०.३

श्रोत: नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५; राप्ती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ र चौथो नगरसभा २०७५ को निर्णयमा आधारित

(ग) प्राकृतिक श्रोत विक्री तथा निकासी शुल्क

सामुदायिक वनबाट

क्र.सं.	श्रोत	संभावित विक्री मूल्य (रु.)	संभावित राजस्व (रु.)	कैफियत
१	काठ	२२००००००	२२०००००	विक्रीको १० प्रतिशतका दरले
२	जडीबुटी	२०००००	२००००	
३	अन्य गैरकाष्ठ	३०००००	३००००	
४	कवाडी	२०००००	२००००	
	जम्मा	२२७०००००	२२७००००	

श्रोत: नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

ढुङ्गा, गिटी, माटो आदि

क्र.सं.	श्रोत	परिमाण (घ. मी.)	औसत दर (रु.)	संभावित आय (रु.)	संभावित आय (रु.) ६० प्रतिशतका दरले
१	ढुङ्गा	४००००	३००	१२००००००	३२६०४०००
२	गिटी	११६८००	३००	३५०४००००	
३	माटो	७३०००	१००	७३०००००	
	जम्मा			५४३४००००	

श्रोत: नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५

(घ) दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर

क्र. सं	व्यवसायको विवरण	अनुमानित संख्या	औसत दर (रु.)	संभावित करको दायरा र आय (रु. हजारमा)				
				जम्मा	आ.व. ०७६/७७	आ.व. ०७७/७८	आ.व. ०७८/७९	आ.व. ०७९/८०
				शत प्रतिशत	५० प्रतिशत	७५ प्रतिशत	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत
क. मुख्य उद्योग व्यवसायहरू								
१	स मिल तथा फर्निचर उद्योग	१८	९	१३	१८	१८	१८	९
२	खाद्य मिल	१४	७	११	१४	१४	१४	७
३	निर्माण व्यवसाय	६०	३०	४५	६०	६०	६०	३०
४	निर्माण सामग्री उद्योग	२०	१०	१५	२०	२०	२०	१०
५	पोल्टी उद्योग	३९०	१९५	२९३	३९०	३९०	३९०	१९५
६	पोल्टी फर्म	३७०	१८५	२७८	३७०	३७०	३७०	१८५
७	कृषि र पशु फर्म	३६	१८	२७	३६	३६	३६	१८
८	पेटोलियम विक्रेता	२००	१००	१५०	२००	२००	२००	१००
९	निर्माण सामग्री विक्रेता	२००	१००	१५०	२००	२००	२००	१००
१०	इट्टा उद्योग	५६	२८	४२	५६	५६	५६	२८
११	खाद्य व्यापार	४०	२०	३०	४०	४०	४०	२०
१२	लेथ उद्योग	७	४	५	७	७	७	४
१३	अन्य	१०	५	८	१०	१०	१०	५
ख. वित्तीय संस्था								
१४	क वर्गका बैंकहरू	६०	३०	४५	६०	६०	६०	३०
१५	ख वर्ग बैंकहरू	३५	१८	२६	३५	३५	३५	१८
१६	ग वर्ग वित्तीय संस्थाहरू	४९	२५	३७	४९	४९	४९	२५
१७	सहकारी संस्थाहरू	९०	४५	६८	९०	९०	९०	४५
ग. निजी अस्पताल र शिक्षण संस्थाहरू								
१८	निजी विद्यालय	८०	४०	६०	८०	८०	८०	४०
१९	निजी अस्पताल, क्लिनिक आदि	६०	३०	४५	६०	६०	६०	३०
घ. अन्य व्यापार								
२०	डिलर तथा थोक विक्रेता	२४०	१२०	१८०	२४०	२४०	२४०	१२०
२१	किराना पसल/खुद्रा व्यापार	६६०	३३०	४९५	६६०	६६०	६६०	३३०
२२	अन्य	७९	४०	५९	७९	७९	७९	४०
	जम्मा	२७७३	१३८७	२०८०	२७७३	२७७३	२७७३	१३८७

श्रोत: नगर कार्यपालिकास्तरीय छलफल, २०७५; राप्ती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ र चौथो नगरसभा २०७५ को निर्णयमा आधारित

अनुसूची ६: कार्यक्रमका केही भागहरू

